V V - PROJEKT D.O.O. SPLIT
Put Supavla 1, 21000 Split Tel/Fax:021/322-249 OIB:53987451153
E-mail: ivan.vulic1@st.t-com.hr Žiro račun: 2330003-1100021549

oznaka projekta: T.D. 24/16-KON-EL

naručitelj: GRAD SINJ
Dragašev prolaz 24, 21230 Sinj

naziv objekta: **ZGRADA NA ŠTALIJI U SINJU (Z-5599)**

elaborat: **KONZERVATORSKI ELABORAT**

autori : IVAN VULIĆ, dipl. ing. arh.

ŠIME VULIĆ, dipl. pov. umjetnosti i arheolog

suradnici: IVAN RADELJAK, dipl. ing. arh.
MATE ŽAJA, dipl. ing. arh.
NIKOLA VULIĆ, mag.ing.arch.

nadnevak izrade: PROSINAC, 2016.

direktor: IVAN VULIĆ, dipl. ing. arh.

SADRŽAJ:

1. RJEŠENJE MIN. KULTURE ZA OBAVLJANJE POSLOVA ZAŠTITE I OČUVANJA KULTURNIH DOBARA.....3

2. UVOD.....9

3. POVIJESNO-PROSTORNA ANALIZA.....10

3.1. PREGLED POVIJESNIH ZBIVANJA.....10

3.2. SKLOP BAZANE I VOJARNE.....17

3.3. OPIS ZGRADE Z-5599.....30

4. VALORIZACIJA.....47

5. PRIJEDLOG KONZERVATORSKIH SMJERNICA.....48

6. LITERATURA I IZVORI.....50

1. RJEŠENJE MIN. KULTURE ZA OBAVLJANJE POSLOVA ZAŠTITE I OČUVANJA KULTURNIH DOBARA

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
Klasa: UP/I-612-08/16-03/0353
Urbroj: 532-04-01-01-01/7-16-2
Zagreb, 22. rujna 2016.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu tvrtke VV-PROJEKT d.o.o. iz Splita na temelju članka 100. stavka 1. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 74/03, 44/10), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

R J E Š E N J E

1. Dopušta se tvrtki **VV-PROJEKT d.o.o. iz Splita** obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz **čl. 2. st. 1. toč. 1., 2. i 3.** Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to **istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru**.

2. Utvrđuje se da VV-PROJEKT d.o.o. iz Splita ispunjava sve uvjete propisane citiranim Pravilnikom za obavljanje poslova iz toč 1. izreke ovoga rješenja.

VV-PROJEKT d.o.o., odnosno odgovorna osoba, dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.

3. Ovo dopuštenje daje se na rok do studenog 2020. godine.

4. Rješenjem Klasa: UP/I-612-08/11-03/0097, Urbroj: 532-04-01-02/4-11-2 od 5. svibnja 2011., tvrtka VV-PROJEKT d.o.o. iz Splita upisana je u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **1688**.

O b r a z l o ž e n j e

Tvrtka VV-PROJEKT d.o.o. podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za produljenje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara na temelju odgovarajućih produljenja dopuštenja za Ivana Vulića, dipl. ing. arh. i Ivana Radeljaka, dipl. ing. arh. od 24. studenog 2015. godine.

Navedenom zahtjevu priloženi su ispis izvatka iz sudskog registra Trgovačkog suda u Splitu od 11. srpnja 2016., popis osoba koje će organizirati i obavljati poslove, popis kulturnih dobara i poslova na kojima su podnositelji zahtjeva radili, opis tehničke opremljenosti te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. uvodno cit. Pravilnika.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije i stručnih mišljenja Konzervatorskog odjela u Splitu od 11. rujna 2015. i Konzervatorskog odjela u Trogiru od 9. rujna 2015., a sukladno čl. 5. st. 1. i čl. 10. st. 4. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 1., 2. i 3. Pravilnika: istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.

Prema odredbi članka 12. uvodno cit. Pravilnika ovo se dopuštenje daje na vrijeme od pet godina, odnosno do isteka roka rješenja za fizičke osobe, a podnositelj zahtjeva kojemu je ono izdano može šest mjeseci prije isteka važenja dopuštenja Ministarstvu kulture podnijeti zahtjev za njegovo produljenje.

Podnositelj zahtjeva kojem je izdano dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, odnosno odgovorna osoba dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja Pravilnikom propisanih uvjeta, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene, sukladno članku 13. stavku 1. Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. Pravilnika po pravomoćnosti ovoga rješenja, izvršit će se upis podnositelja zahtjeva u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojem će se evidentirati da je dobio dopuštenje za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Iz gore navedenog riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku od 15 dana od dana dostave Rješenja. Žalba se izjavljuje ovome tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno.

POMOĆNIK MINISTRA

Republika Hrvatska Ministarstvo kulture Zagreb

Davor Trupković, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:
1. VV – PROJEKT d.o.o., Put Supavla 1, 21000 Split (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik specijaliziranih fizičkih i pravnih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
Klasa: UP/I-612-08/15-03/0252
Urbroj: 532-04-01-01-01/7-15-6
Zagreb, 24. studeni 2015.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu Ivana Vulića, dipl. ing. arh. iz Splita na temelju članka 100. stavka 1. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 74/03, 44/10), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

R J E Š E N J E

1. Dopušta se **Ivanu Vuliću, dipl. ing. arh. iz Splita** obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz **čl. 2. st. 1. toč. 1., 2. i 3.** Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to **istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru**.

2. Utvrđuje se da Ivan Vulić, dipl. ing. arh. iz Splita ispunjava sve uvjete propisane citiranim Pravilnikom za obavljanje poslova iz toč 1. izreke ovoga rješenja.

Ovlašteni arhitekt Ivan Vulić, dipl. ing. arh. iz Splita dužan je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.

3. Ovo dopuštenje daje se na vrijeme od pet godina.

4. Rješenjem Klasa: UP/I-612-08/10-03/0150, Urbroj: 532-04-01-02/5-10-10 od 7. listopada 2010., Ivan Vulić, dipl. ing. arh. iz Splita upisan je u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **1461**.

O b r a z l o ž e n j e

Ivan Vulić, dipl. ing. arh. iz Splita podnio je Ministarstvu kulture zahtjev za produljenje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Navedenom zahtjevu priloženi su preslika diplome Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 17. studenoga 1980., preslika potvrde o upisu u Imenik ovlaštenih arhitekata Hrvatske komora arhitekata od 23. ožujka 2010., popis kulturnih dobara i poslova na kojima je podnositelj zahtjeva radio, opis tehničke opremljenosti te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. uvodno cit. Pravilnika.

U provedenom postupku utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, sukladno članku 10. stavku 1. navedenog Pravilnika, o radovima Ivana Vulića, dipl. ing. arh. iz Splita zatraženo je stručno mišljenje nadležnih konzervatorskih tijela.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije i stručnog mišljenja Konzervatorskog odjela u Splitu od 11. rujna 2015. i Konzervatorskog odjela u Trogiru od 9. rujna 2015., a sukladno čl. 10. st. 4. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 1., 2. i 3. Pravilnika.

Prema odredbi članka 12. uvodno cit. Pravilnika ovo se dopuštenje daje na vrijeme od pet godina, a podnositelj zahtjeva kojemu je ono izdano može šest mjeseci prije isteka važenja dopuštenja Ministarstvu kulture podnijeti zahtjev za njegovo produljenje.

Podnositelj zahtjeva kojem je izdano dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, odnosno odgovorna osoba dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja Pravilnikom propisanih uvjeta, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene, sukladno članku 13. stavku 1. Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. Pravilnika po pravomoćnosti ovoga rješenja, izvršit će se upis podnositelja zahtjeva u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojem će se evidentirati da je dobio dopuštenje za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Iz gore navedenog riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku od 15 dana od dana dostave Rješenja. Žalba se izjavljuje ovome tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno.

POMOĆNICA MINISTRA

Sanja Šaban, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:
1. Ivan Vulić, d.i.a., VV – PROJEKT d.o.o., Put Supavla 1, 21000 Split (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik specijaliziranih fizičkih i pravnih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
Klasa: UP/I-612-08/16-03/0463
Urbroj: 532-04-01-01-01/7-16-5
Zagreb, 8. studenog 2016.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu Šime Vulića, dipl. arheol. i pov. umj. iz Splita na temelju članka 100. stavka 1. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 51/03, 157/03 Ispravak, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15 – Uredba) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 74/03, 44/10), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

R J E Š E N J E

1. Dopušta se **Šimi Vuliću, dipl. arheol. i pov. umj. iz Splita** obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz **članka 2. stavka 1. točke 1.** Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, i to **istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra**.

2. Utvrđuje se da Šime Vulić, dipl. arheol. i pov. umj. iz Splita ispunjava sve uvjete propisane citiranim Pravilnikom za obavljanje poslova iz toč 1. izreke ovoga rješenja.

Šime Vulić, dipl. arheol. i pov. umj. iz Splita dužan je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.

3. Ovo dopuštenje daje se na vrijeme od pet godina.

4. Po pravomoćnosti ovoga rješenja, Šime Vulić, dipl. arheol. i pov. umj. iz Splita upisat će se u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **2676**.

O b r a z l o ž e n j e

Šime Vulić, dipl. arheol. i pov. umj. iz Splita podnio je Ministarstvu kulture zahtjev za izdavanje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Navedenom zahtjevu priložena je preslika diplome Filozofskog fakulteta u Zagrebu od 21. siječnja 2005. godine o stečenom stručnom zvanju diplomiranog arheologa i povjesničara umjetnosti, popis kulturnih dobara i poslova na kojima je podnositelj zahtjeva radio, opis tehničke opremljenosti, te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. uvodno cit. Pravilnika.

U provedenom postupku utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, sukladno članku 10. stavku 1. navedenog Pravilnika, o radovima podnositelja zahtjeva zatražena su stručna mišljenja nadležnih konzervatorskih tijela.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije i pozitivnih mišljenja Konzervatorskog odjela u Splitu od 12. listopada 2016. i Konzervatorskog odjela u Trogiru od 10. listopada 2016., a sukladno čl. 10. st. 4. Pravilnika, utvrdilo da postoje svi propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 1. Pravilnika: istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra.

Prema odredbi članka 12. uvodno cit. Pravilnika ovo se dopuštenje daje na vrijeme od pet godina, a podnositelj zahtjeva kojemu je ono izdano može šest mjeseci prije isteka važenja dopuštenja Ministarstvu kulture podnijeti zahtjev za njegovo produljenje.

Podnositelj zahtjeva kojem je izdano dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, odnosno odgovorna osoba dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja Pravilnikom propisanih uvjeta, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene, sukladno članku 13. stavku 1. Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. Pravilnika po pravomoćnosti ovoga rješenja, izvršit će se upis podnositelja zahtjeva u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojem će se evidentirati da je dobio dopuštenje za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Iz gore navedenog riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku od 15 dana od dana dostave Rješenja. Žalba se izjavljuje ovome tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno.

POMOĆNIK MINISTRICE

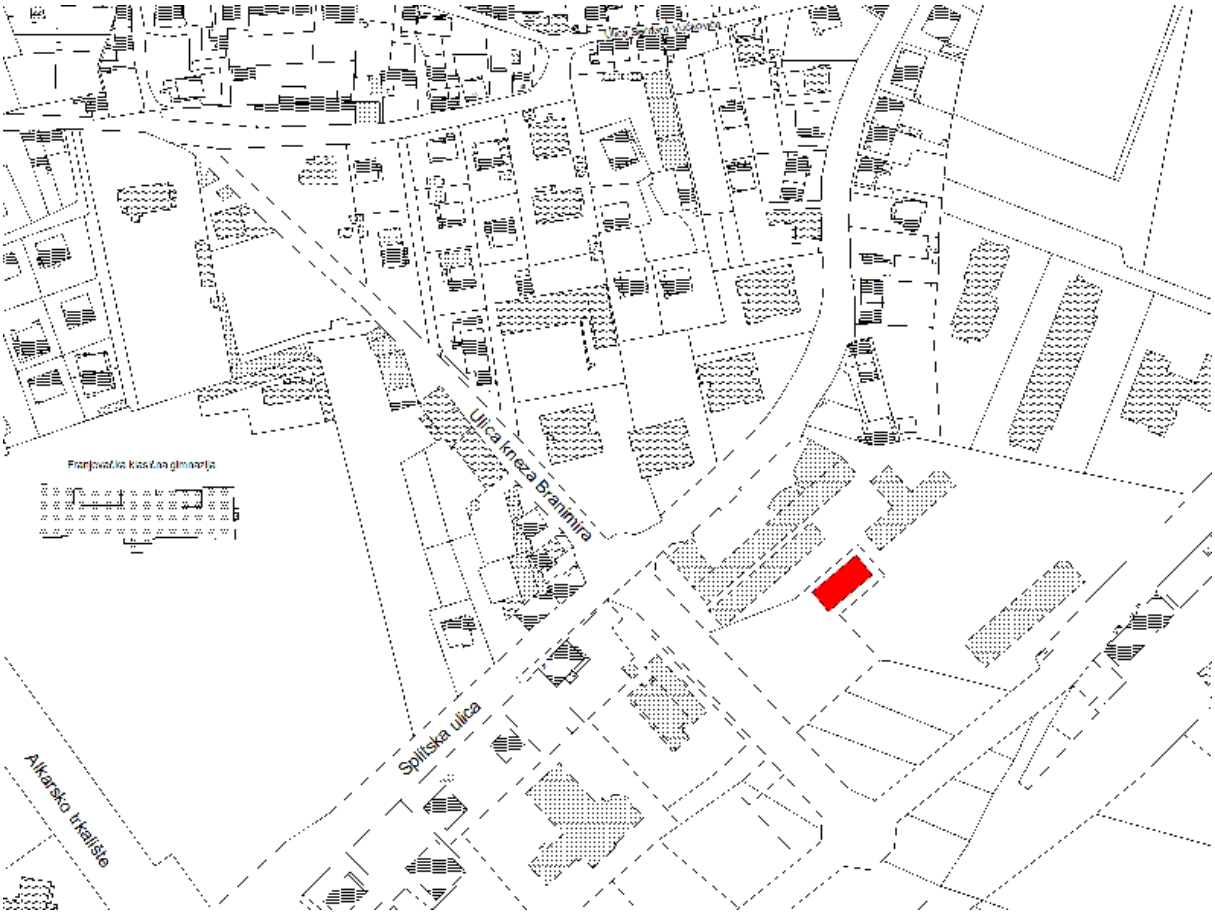
Davor Trupković, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. Šime Vulić, Mejaši 2A, 21000 Split (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik specijaliziranih fizičkih i pravnih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

2. UVOD

Predmet ovog konzervatorskog elaborata je zgrada na Štaliji. Zgrada je zaštićeno kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH pod brojem Z-5599, stoga se na njega odnose sve odredbe Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara RH (NN 66/99 i dr.). Rješenjem Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture RH od 02. 04. 2012. zaštićene su k. č. zgr. 800/3, zemljišno-knjižni uložak br. 2974 k.o. Sinj. Ova studija se temelji na analizi objavljenih povijesnih izvora, starim fotografijama, arhitektonskom snimku koji je 2008. godine izradio arhitektonski biro Ante Kuzmanić iz Splita te na usmenoj predaji. Zahvaljujemo Ognjenu Kolaku, Branki Milošević, Sandi Milošević, Branimiru Župiću iz Muzeja Sinjske alke, Tadi Oršoliću upravitelju Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru, Ivani Burić i Ankici Strmoti iz Državnog arhiva u Zadru, Bruna Horović Vuković voditeljici Arhiva mapa za Istru i Dalmaciju pri Državnom arhivu u Splitu, Ladislavu Dobrici načelniku Odsjeka za starije i vojno arhivsko gradivo Hrvatskog državnog arhiva te osoblju Ratnog arhiva pri Austrijskom državnom arhivu.

Sl. 1 Situacija s označenim objektom Z-5599

3. POVIJESNO-PROSTORNA ANALIZA

3.1. PREGLED POVIJESNIH ZBIVANJA

Grad Sinj smješten je na sjeverozapadnom rubu Sinjskoga polja na 320 m nadmorske visine, 4,5 km zapadno od toka rijeke Cetine. Stara jezgra grada smjestila se između potoka Goručice i njegova pritoka Ćosina potoka koji sa zapada teku prema Cetini.

Može se pretpostaviti da je taj prostor bio naseljen još u prapovijesti. Na hridi koja se više od 100 metara izdiže od okolnog terena i tako dominira cijelim područjem, postojala je delmatska gradina.[1] Izgleda da je na istom položaju bio i kasnoantički kaštel Asinio (Osinium - Sinj).[2]

U trećem deceniju VII stoljeća na ovaj se prostor naseljavaju Slaveni i Hrvati.[3] U nesigurnom razdoblju srednjeg vijeka stanovništvo koje je za vrijeme Rimskog carstva živjelo u velikim centrima ili uz svoje poljoprivredne posjede, ponovo se povlači na zaštićene prapovijesne položaje. Tako se i utvrđeni srednjovjekovni grad Sinj postupno formira na mjestu prapovijesne gradine i kasnoantičkog kaštela. Za vrijeme Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva Sinj stiče status kraljevskog grada. Godine 1345. kralj Ludovik I. daje ga Ivanu Nelipiću te u Sinju Nelipići ustanovljuju svoje sjedište.[4]

TURSKO OSVAJANJE SINJA

Godine 1516. Osmanlije osvajaju Sinj[5] te on postaje središte *nahije Cetina*.[6] Za njihove vlasti Sinjska će tvrđava prvenstveno vršiti ulogu nadzorne točke nad važnim karavanskim putem Split-Sarajevo.[7] Izgrađene su dvije džamije, "carska" na tvrđavi, neposredno po osvajanju grada, te još jedna u naselju podno tvrđave.[8] Podgrađe se razvija u otvoreno naselje, s tri mahale, te dobiva status *kasabe* (prije 1574. godine).[9] U gradu je djelovala i vjerska osnovna škola - *mekteb*.[10] Vojni značaj grada se povećao nakon oslobođenja Klisa, tijekom Kandijskog rata, 1648. godine pa je turska vojska popravila zidine Sinjskog grada.[11]

---

[1] MILOŠEVIĆ 1981: 12; Vjerojatno se radi o Setoviji, vidi PERIŠA 2008: 511-512.
[2] MILOŠEVIĆ 1981: 18
[3] MILOŠEVIĆ 1981: 19
[4] MILOŠEVIĆ 1981: 22
[5] MILOŠEVIĆ 1981: 22
[6] prvi put se spominje 1525.
[7] JURIN STARČEVIĆ 2006: 123
[8] JURIN STARČEVIĆ 2006: 123; SOLDO 2011: I-162
[9] U Sinju su 1574. bile tri mahale s ukupno 53 kuće koje se prije popisa 1604. stapaju u jedinstveno naselje s ukupno 59 kuća, vidi JURIN STARČEVIĆ 2006: 130
[10] JURIN STARČEVIĆ 2006: 132; SOLDO 2011: I-162.
[11] Znameniti turski putopisac Evlija Čelebija, boraveći u gradu sredinom 17. st., o gradu piše (Čelebija 1973: 151-152):
"To je duguljast i nešto ruiniran grad petouganog oblika na stjenovitom brdu. Taj grad leži na krševitom i stjenovitom terenu na istočnoj strani smokove gore, a ima mnogo uzvisina koje njime dominiraju. Bedemi grada su tokom vremena pogdjegdje

OSLOBAĐANJE SINJA

Za Morejskog rata, nakon neuspješnih opsada 1684. i 1685. godine, Sinj je napokon oslobođen 28. rujna 1686. pod zapovjedništvom mletačkog providura Girolama Cornara (sl. 2).[12] Dugotrajni žestoki sukobi ostavili su traga na gradu te je Sinj 1686. godine bio bez stanovnika i u kotaru i u predgrađu,[13] a borbe će se nastaviti sve do sklapanja mira u Srijemskim Karlovcima 1699. godine. Naseljavanje opustjele Cetinske krajine odvija se iz više smjerova: iz Bosne, predvođeno franjevcima iz Rame, iz Hercegovine te iz Poljica.[14]

Sl. 2 Cornarovo osvajanje sinjskog grada 1686. godine (Hrvatski državni arhiv u Zagrebu)

Na urbani osnovu novog Sinja presudan će utjecaj imati zamisao fra Pavla Vučkovića da podigne samostan i crkvu s prostranim trgom na zemljištu podno Kamička koje je Mletačka republika poklonila franjevcima 1695. godine.[15] Premještanjem franjevaca s položaja uz crkvu sv. Frane

porušeni. Čim je to Ahmed-paša vidio, odmah je skupio svu islamsku vojsku i počeo da ga popravlja potrošivši i kesu svojih groša. U roku od tri dana grad je postao kao bijelo zrno bisera. U njega je stavio potreban kontingent municije, oružja i drugog vojnog materijala.
Grad ima svog zapovjednika (dizdar) i tri stotine hrabrih vojnika...
U samoj tvrđavi ima Careva džamija, žitni magazin i nekoliko skromnih malih siromašnih kuća koje su pokrivene šindrom. Od svih su najimpozantnije kuće Mahmud-efendije i dizdara..."

[12] GUNJAČA 1981: 170
[13] GUNJAČA 1981: 170
[14] SOLDO 2011: I-53-72
[15] SOLDO 2011: I-166

(današnje groblje) u novi samostan i crkvu sv. Marije od Milosti, građene od 1699. do 1714. godine,[16] stvoren je budući duhovni i svjetovni centar grada.[17]

MALI ILI SINJSKI RAT

Mir između Mletačke republike i Otomanskog carstva nije bio dugog daha. Turci, nezadovoljni teritorijalnim gubitcima u prvom Morejskom ratu, počinju s pripremama za novi sukob (Drugi Morejski rat) te u sklopu široke protu mletačke ofenzive 1715. godine s brojnim ljudstvom prelaze Cetinu. U opsadi koja je trajala više dana oni ne uspijevaju osvojiti Sinj (sl. 3). Tijekom borbi uništena je varoš, a zapaljene su crkve sv. Marije i sv. Frane.[18] Nakon neuspjele opsade, Turci će naredne godine još jednom provaliti pred grad, no bez podrške artiljerije nisu bili ozbiljna prijetnja utvrdi.[19] Rat je naposljetku okončan sklapanjem mirovnog ugovora u Požarevcu 1718. godine. U spomen na uspješnu obranu grada od tog vremena počinje i običaj trčanja Alke.[20]

Sl. 3 Virgil Meneghello Dinčić - Turska opsda Sinja 1715.

OBNOVA SINJA

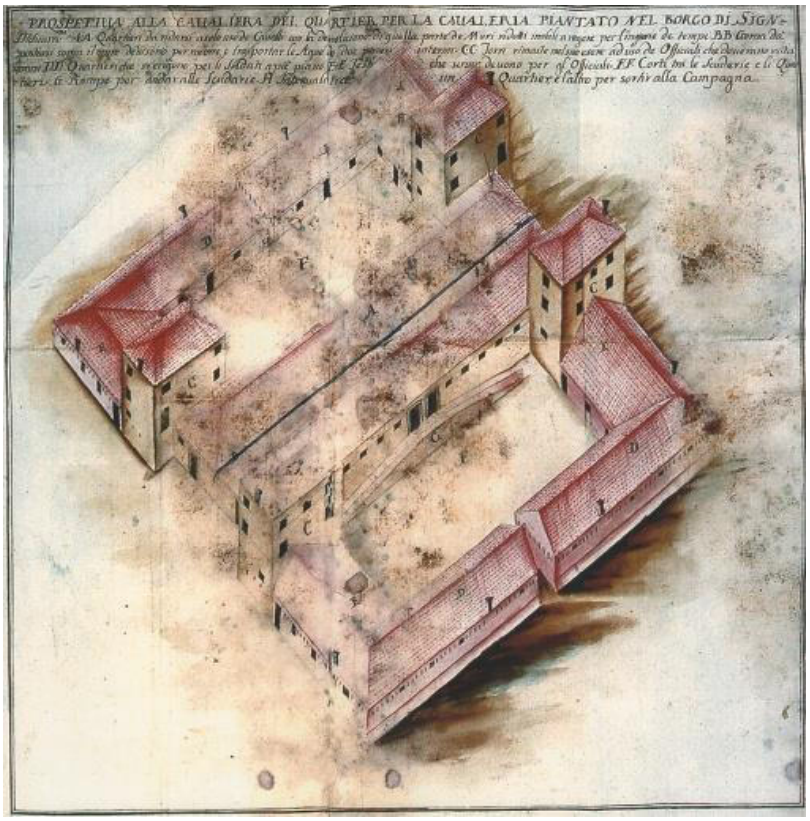
Po završetku rata počinje obnova, a središte naselja se postupno spušta iz grada i starog varoša na prostor oko obnovljene crkve i samostana. Tako se formiraju obrisi današnje jezgre Sinja

[16] O staroj crkvi i samostanu Sv. Marije napuštenom nakon pada Sinja u turske ruke vidi u BOTICA 2010.
[17] SOLDO 2011: I-166
[18] Vidi *Dnevnik opsade* u MARKOVIĆ 1998: 35-41. Usporedi podatke o sukobu sabrane u PELIDIJA 1989: 167-174.
[19] MARKOVIĆ 1998: 42
[20] Fra I. Marković datira prvu Alku u 1717. godinu, vidi MARKOVIĆ 1998: 42.

između četiri mosta: Krolin most preko Goručice, most prema Kuli, Boljkov most i Lumbinov most.[21] Prilikom gradnje crkve franjevci grade vodovod od drvenih cijevi od Šimćevih kuća (izvora Janjetovac) do samostana. Godine 1724. zamjenjuju cijevi keramičkima, a nakon što su ustupili dio vode varošanima, ovi podižu 1745. godine na trgu javnu česmu.[22]

U novonastalim mirnodopskim uvjetima, u sklopu općeg ekonomskog rasta čitave Dalmacije, ponovo raste trgovački značaj Sinja kao temeljne spone između splitske luke i unutrašnjosti, prvenstveno Bosne. Stoga je 1730.-ih uređena bazana (badžana), na mjestu današnje Štalije, za odmor i prenoćište trgovaca i stoke.[23] Siguran put trgovačkim karavanama su osiguravali panduri i konjica.[24] Trgovačkim putevima su se širile i zarazne bolesti pa je tako kuga pogodila grad više puta: 1731., 1763., 1764., 1783. i 1784. godine.[25]

Početkom 18. stoljeća na Kamičku je podignuta utvrda i uz nju mala jednokatna vojarna. Nakon što je 1760. godine na Petrovcu, jugozapadno od Kamička, podignut *Kvartir* (sl. 4), velika vojarna namijenjena smještaju konjice, Sinjska tvrđava gubi ulogu vojnog središta.[26]

Sl. 4 Vojarna "Kvartir" sagrađena 1760. na Petrovcu u Sinju

[21] SOLDO 2011: II-259.
[22] MARKOVIĆ 1998: 49.
[23] SOLDO 2011: II-170-171.
[24] MARKOVIĆ 1998: 55.
[25] SOLDO 2011: II-56-71.
[26] SOLDO 2011: II-46; SOLDO 1990: 184.

Nakon potresa 1709. godine Cetinsku je krajinu ponovo 1769. godine pogodio vrlo jak potres u kojem je znatno oštećena tvrđava i kuće u varošu, a posve je porušena crkva sv. Marije. Još jedan razoran potres dogodio se 1796. godine.[27]

Sl. 5 Plan Sinja C. de Braglie iz 1817. (Ratni arhiv u Beču)

PRVA AUSTRIJSKA I FRANCUSKA UPRAVA

Godine 1797. Napoleonove trupe zauzele su Veneciju, čime započinje turbulentno razdoblje za čitavu Dalmaciju, pa tako i Sinj, tijekom kojeg će se na vlasti u samo sedamnaest godina izmijeniti Habsburška monarhija, Francuska republika te 1814. ponovo Habsburška monarhija. Za kratkotrajne i vrlo plodne francuske uprave (1806.-1814.) gradi se sustav kvalitetnih prometnica za potrebe vojske, trgovine i pošte.[28] Bojeći se ustanka, Francuzi 1809. godine ruše ratovima i potresima već dobrano nagrizene zidine tvrđave.[29]

DRUGA AUSTRIJSKA UPRAVA

Polagani uspon grada, zamjetan od sredine 18. st., intenzivira se za druge austrijske uprave. Za to su, uz stabilne političke prilike, osobito zaslužni autonomaši Vicenzo i Antonio Buglian za čijeg je

[27] MARKOVIĆ 1998: 50; SOLDO 2011: II-253.
[28] VRGOČ 2006a: 46.
[29] SOLDO 2011: II-253.

načelnikovanja, sredinom stoljeća, unaprijeđena poljoprivreda, podignuti mostovi na važnim prijelazima u Hanu i Trilju te popločan trg. [30]

Sl. 6 Sinj, katastar iz 1832. (DAST) – naknadno ucrtani objekti su crveno šrafirani

Naredni period obilježit će političke borbe između autonomaša i narodnjaka, ali i sve intenzivniji kulturni i ekonomski razvoj grada.[31] Ekonomski uzlet prati i značajni graditeljski zamah pa je tako u Sinju od 1850. do 1890. godine podignuto više od stotinu novih kuća među kojima i zgrada suda, a pedesetak je popravljeno ili nadograđeno.[32] Otvaraju se čitaonice, održavaju kazališne predstave, plesovi te osniva gradska glazba,[33] 1908. se gradi monumentalna zgrada sjemeništa, a 1912. godine je otvorena i kinodvorana.[34] U posljednjoj četvrtini 19. stoljeća vlast u gradu preuzima Narodna stranka predvođena obitelji Tripalo koja će se zadržati sve do pobjede pravaša na izborima 1907.[35]

[30] SOLDO 1990: 187.
[31] SOLDO 1990: 188-190.
[32] MARKOVIĆ 1998: 72.
[33] SOLDO 1990: 189.
[34] SOLDO 1990: 191.
[35] SOLDO 1990: 188.

Grad su na prijelazu stoljeća ponovo zadesila dva jaka potresa, 1898. i 1907. godine[36] O potresu 1898. fra Ivan Marković izvještava: [37]

"U varošu medjutim nije bilo posve velika zla. Oštećeno je dakako mnogo sgrada, kojima se krovovi raskriše, dimljaci popadaše, zidovi se razrmaše i popucaše. I crkva Blažene Gospe, pored svih vanredno debelih svojih zidova, napukla je na nekoliko mjesta... Poslie prva dva udarca, onaj dan i došastu noć bilo ih je još mnogo; ali je trus već postao valovit. A kako je god. 1769 zemlja se tresla cielih osam dana, tako ovog puta, evo je petnaesti dan, još se nije sasvim umirila. Prvih pak dana, osobito na Vojniću i u Turjacima, gotovo neprestalno se treslo. Osmi dan, u petak pred ponoći, udarac je bio žestok. - Kroz prvu nedjelju dana u varošu mal ne svak noćivao je na dvoru. Šatore je poslužila vojnička uprava..."

Sinj zadržava značaj vojnog središta i za austrijske uprave, pa su u gradu smještene tri vojarne, na Štaliji, na Petrovcu i najveća, Vojarna Reiner na kraju Livanjske ulice.[38] Opskrba grada vodom poboljšana je izgradnjom vodovoda od Kosinca, a prometna povezanost sa Splitom znatno unaprijeđena izgradnjom uskotračne željeznice 1903. godine (sl. 7).[39] Izgled Sinja formiran u ovo vrijeme neće se značajnije mijenjati sve do sredine 20. stoljeća.[40]

Sl. 7 Sinjski kolodvor, 1909-1912.[41]

[36] BULJAN i sur. 2010: 7, 11.
[37] MARKOVIĆ 1998: 74-75
[38] MARKOVIĆ 1998: 70-71; DALBELLO 1996: 33.
[39] SOLDO 1990: 190.
[40] SOLDO 1990: 191.
[41] Na slici i vremenskoj odrednici zahvaljujemo g. Ognjenu Kolaku.

2.3. Sklop bazane i vojarne

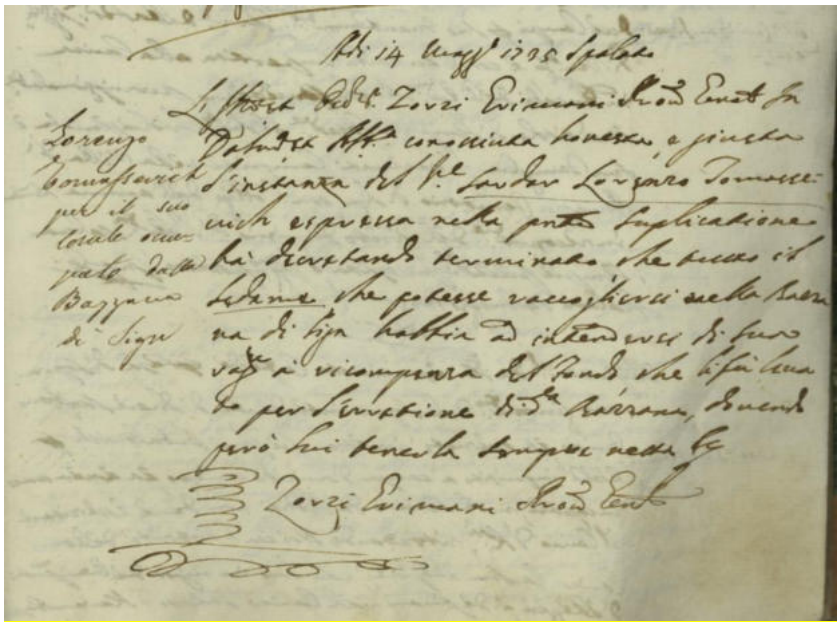
Najprometnija karavanska ruta bila je između Livna i Splita. Karavne su kretale iz Livna kroz Prolog pa zatim preko prevoja Vaganj na Kamešnici do pogranične postaje i bazane u Bilom Brigu. Tu bi dobile oružanu pratnju i nastavile put preko bazane u Hanu do sinjske bazane gdje su noćili prije nego bi nastavili put preko Dicma i bazane u Klisu do lazareta u Splitu.[42] Bazane su služile za prihvat, izolaciju i odmor putnika iz Turske i njihovih karavana, ali i kao mjesta za trgovinu.[43] Za razliku od lazareta gdje su se putnici zadržavali do 40 dana,[44] bazane su služile kratkotrajni odmor ili zaklon za noćenje.

„Kad se izmedju turske i mletačke zemlje u Dalmaciji zamedjilo (1718), i nastadoše mirni odnošaji, kod nas započe promet i trgovina, ter se kroz rečeno vrieme podobro razviše. Dobrom dielu Bosne, pa i nekojim krajevima Hercegovine, Sinj je bio skela k moru, ter gornjački karavani često silažahu niz Prolog. A kako oni u stanovite dneve prispievahu u Sinj, tako se narod iz okolnih mjesta u one dneve započe stjecati k varošu, da uzmogne s njima trgovati. Ovo bješe začetak potonjih pazara sriedom i subotom, a bijaše prava sreća za naše mjesto, koje se trgovinom uputi k blagostanju." (I. Marković, 1898. g.)[45]

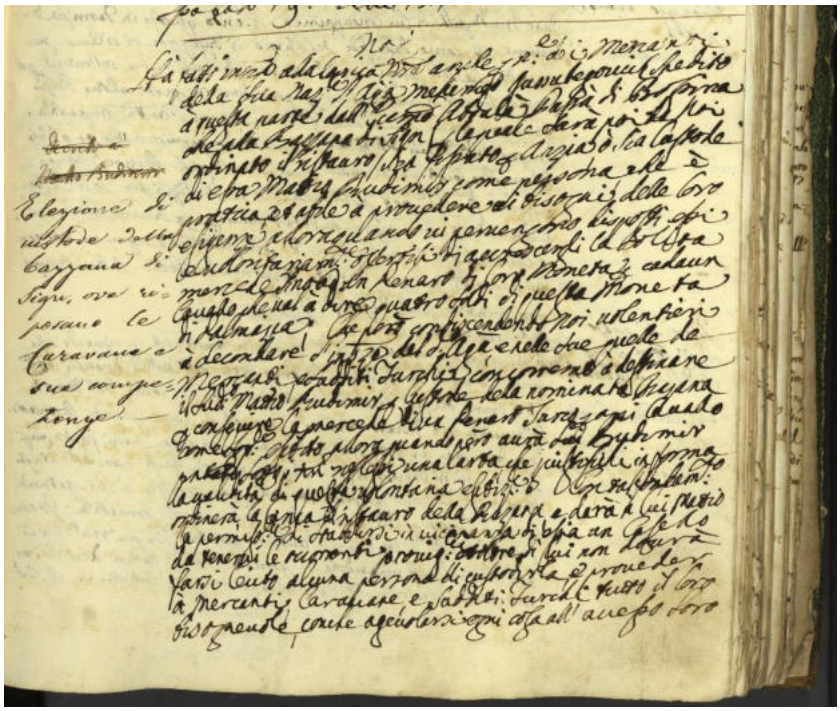
Sinjska bazana je bila smještena na Štaliji,[46] prostoru izdvojenom od povijesne varoši, koji se prostire jugoistočno od današnje Splitske ulice. Prvi put se spominje 1735. g. u spisima generalnog providura Zorzija Grimanija, a tijekom vremena je doživila brojne popravke, dogradnje i preinake (sl. 8).[47] Generalni providur Marin Antonio Cavalli 1740. g. dao je tu sagraditi kuću i ograditi prostor (sl. 9). Uz bazanu je bila trgovina koja je nudila trgovcima hranu, piće i druge potrepštine, a kasnije je prerasla u krčmu.[48] Ta faza razvoja vjerojatno je prikazana na planu Sinja Faustina Brascuglie iz 1745. g. na kojem je vidljiv veliki objekt „L" tlocrta u ogradi uz cestu van naselja (sl. 10).[49] Nasuprot bazane nalazio se bunar.[50] Zanimljivo je da na ovom prikazu još nema direktne veze prema gradu. Prema opisu inženjera Rossinia iz 1749. g. bazana se sastojala od prostorije za putnike bez vrata i kapaka, te

[42] BILIĆ 2013: 88-89; DUPLANČIĆ 1988: 64
[43] DUPLANČIĆ 1988: 63
[44] URL 1; URL 2
[45] MARKOVIĆ 1998: 54
[46] Štalija je lokalni izraz za zabranu kretanja (životinja, ob. pasa) zbog opasnosti od zaraze; kontumac, karantenu od mlet. *stalìa*, tal. *stallia* (URL 3)
[47] SOLDO 2011: II-170-171; DUPLANČIĆ 1988: 64 i 66
[48] SOLDO 2011: II-170-171
[49] MS. IT. 1
[50] Bunar je prikazivan i na kasnijim planovima, usporedi katastarski snimak Sinja iz 1832. g. Državni arhiv u Splitu, HR-DAST-152 1: pr. br. 4

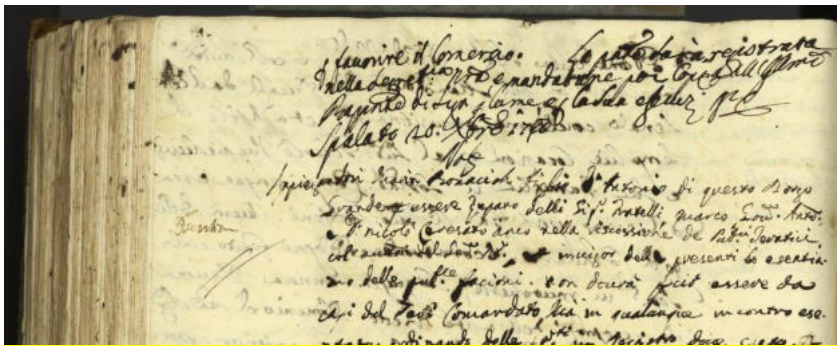
rastvorene lože za odlaganje trgovačke robe i smještaj konja, a sve je bilo opasano dvostrukom ogradom od kolja.[51]

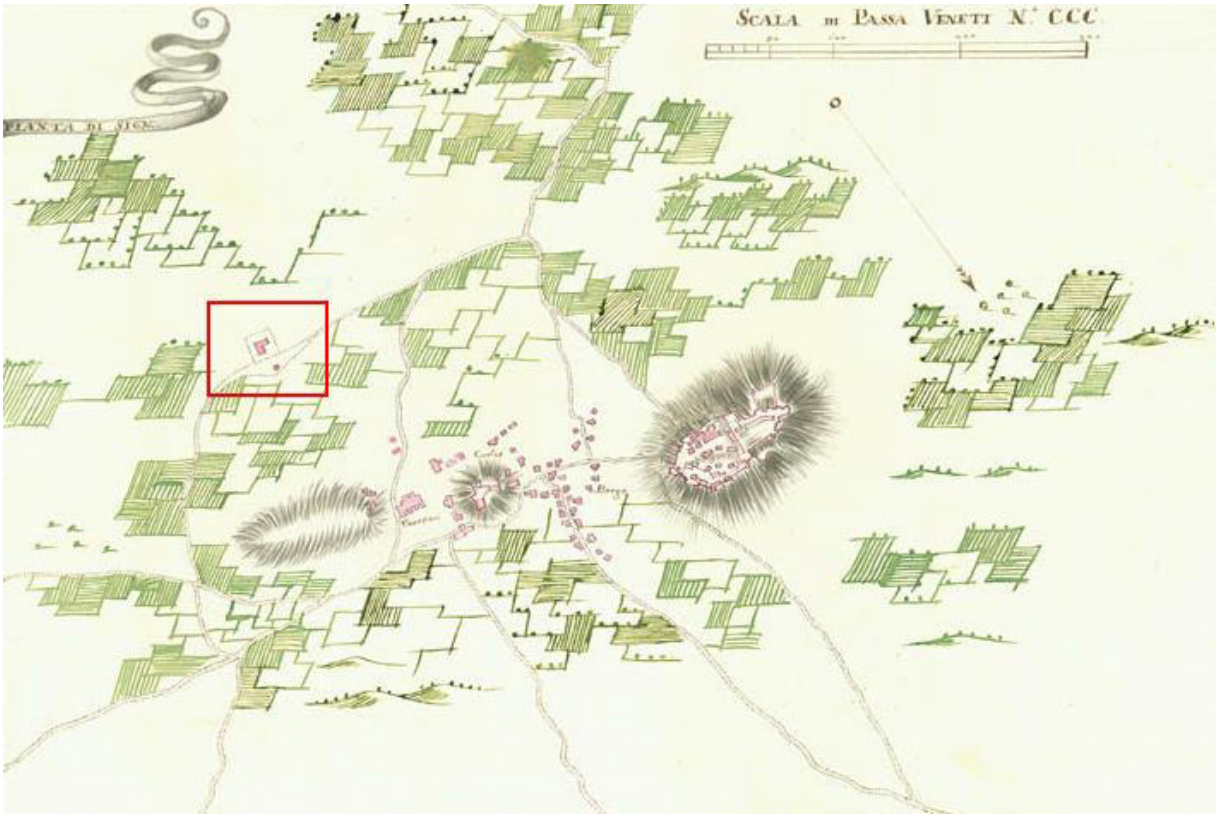
Sl. 8 Zorzi Grimani, 1735. g. (DAZD)

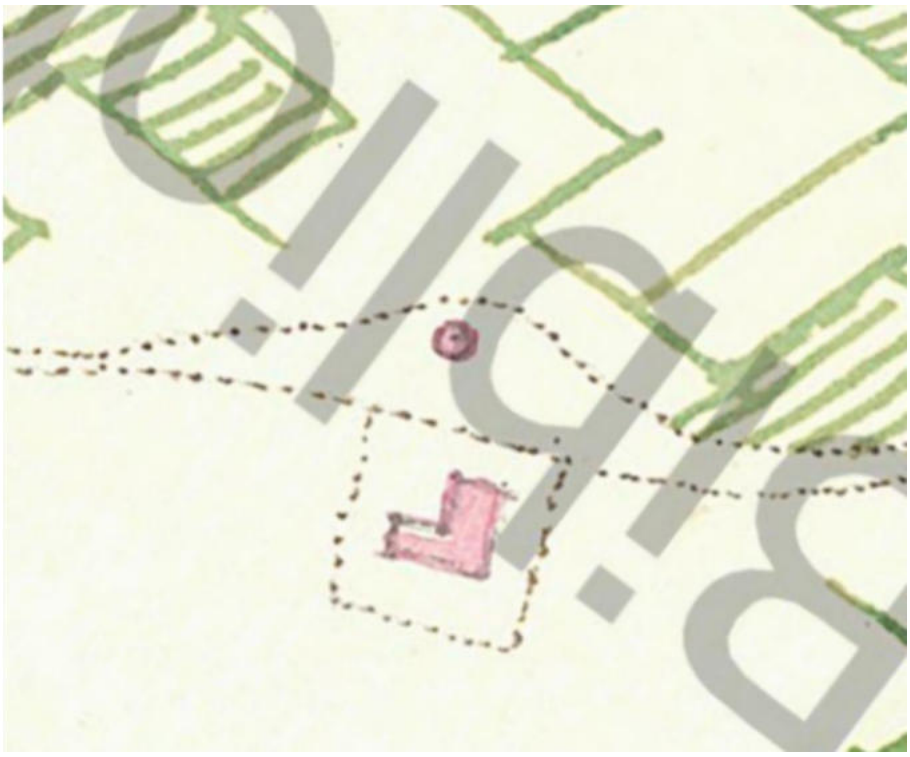

[51] DUPLANČIĆ 1988: 64

Sl. 9 Marin Antonio Cavalli, 1740. g. (DAZD)

Sl. 10 Sinj na planu F. Brascuglie iz 1745. g.

Detalj s prikazom bazane je zarotiran tako da sjever gleda gore.

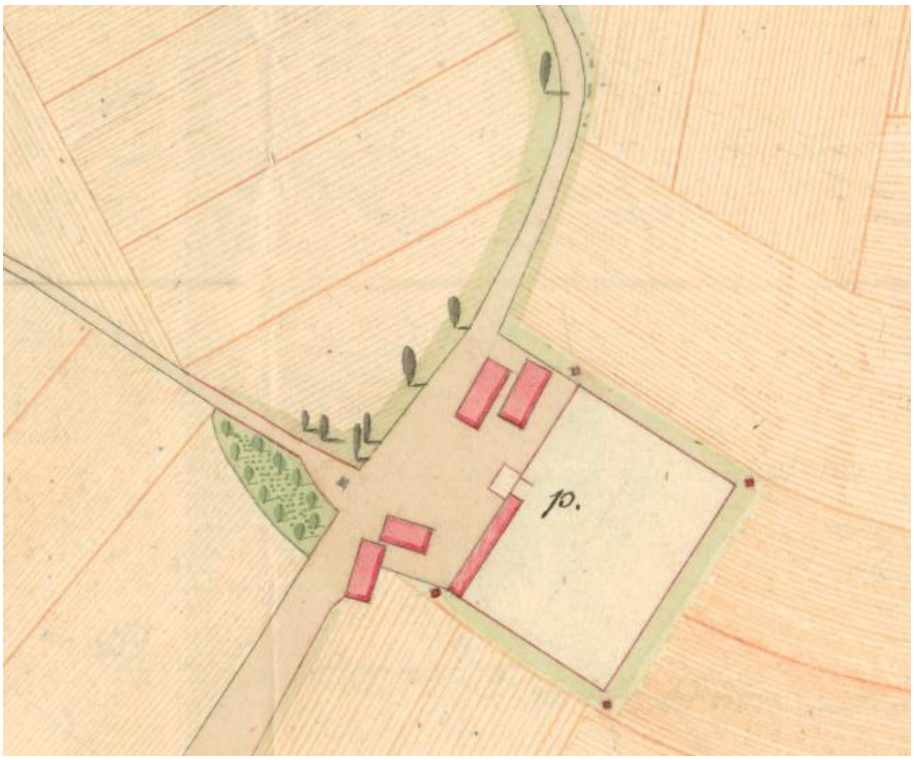
Na cesti uz bazanu je prikazan bunar.

(Biblioteka Marciana, Venecija)

Već 1751. bazana se popravlja zbog lošeg stanja po nalogu generalnog providura Girolama Maria Balbia te opet iz istog razloga 1775. g. za generalnog providura Giacoma Gradeniga.[52] Uzrok potonje obnove kompleksa bi moga biti jak potres koji je pogodio grad 1769. g.[53] Novi zahvat uslijedio je nedugo zatim prema projektu brigadira Giovannia Cristofora Mosera iz 1779. g.[54] Podignuta je nova, veća bazana s ozidanim dvorištem i željeznom rešetkom na ulazu.[55] Kako je sklop služio i za zaklon kuririma koji su putovali iz Carigrada preko Bosne prema Splitu[56] u dvorištu je 1788. g. izgrađena kućica za njih, a u isto vrijeme su na tri ugla s vanjske strane podignute i stražarnice.[57] Posve je neobično što se već 1789. g. navodi da je od stare bazane preostao samo jedan zid uz koji se nalazi ruševina zgrade, [58] osobito stoga što nakon potresa 1769. g. nije zabilježena neka veća nepogoda koja bi mogla objasniti naglo propadanje do potresa iz 1798. g.[59] Malo je vjerojatno i da je

[52] DUPLANČIĆ 1988: 64 i 66
[53] MARKOVIĆ: 50
[54] BILIĆ 2013: 232 i 355
[55] DUPLANČIĆ 1988: 66
[56] BILIĆ 2013: 232 i 355
[57] DUPLANČIĆ 1988: 66
[58] DUPLANČIĆ 1988: 66
[59] SOLDO 2011: II-253

bazana mijenjala lokaciju pa da se radi o opisu starijeg kompleksa zbog bunara koji je prisutan na svim prikazima od 1745. g.

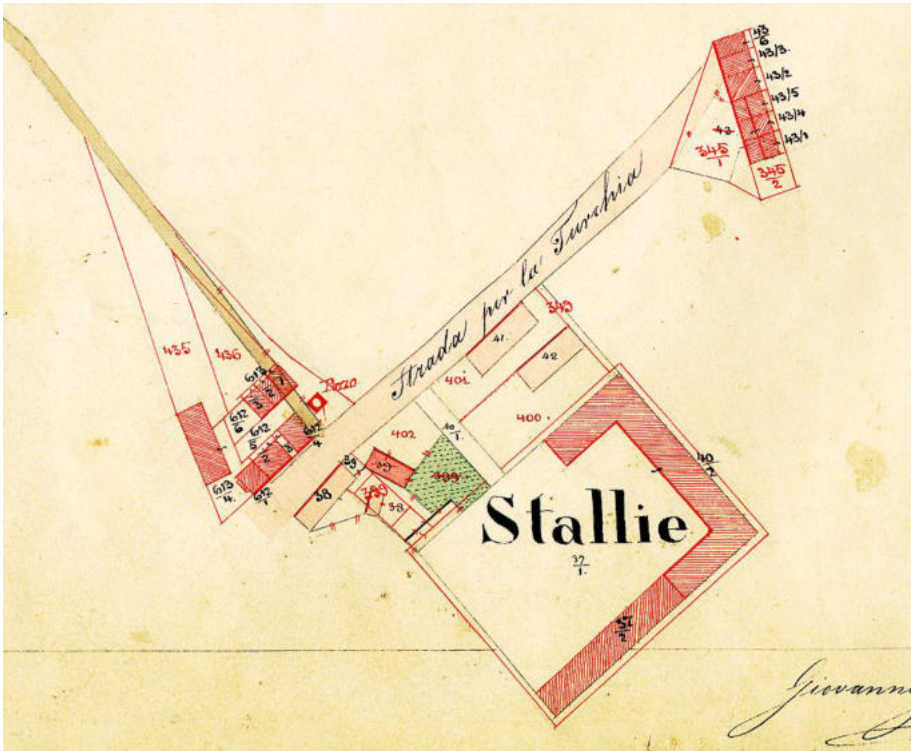
Sl. 11 Bazana na planu C. de Braglie iz 1817.

Na cesti uz bazanu je prikazan bunar.

(Ratni arhiv u Beču)

Na prikazu Camilla de Braglie iz 1817. g. u dvorištu bazane, uz sjeverozapadnu stranu, je vidljiv izduženi objekt, a van ograde četiri stražarnice (sl. 5 i 11).[60] Sklop je uvučen u odnosu na cestu, a u tako nastalom prostoru između ceste i bazane su smještena četiri objekta. Katastarski snimak iz 1832. prikazuje istu ograđeni prostor, sada bez objekta u dvorištu i stražarnica (sl. 6 i 12).[61] Bazana zauzima česticu 37 (*lazaretto*), prilaz česticu 40 (*ingresso a lazaretto*), a klaonica česticu 39 (*casa ad uso per i macelli*) sve u vlasništvu države.[62] Preostala tri objekta uz bazanu vidljiva i na starijem prikazu Camilla de Braglie su privatni i to: kuća (čestica 38) i ruševna štala (čestica 41) Stjepana Tripala te štala Petra Radonića (čestica 42).

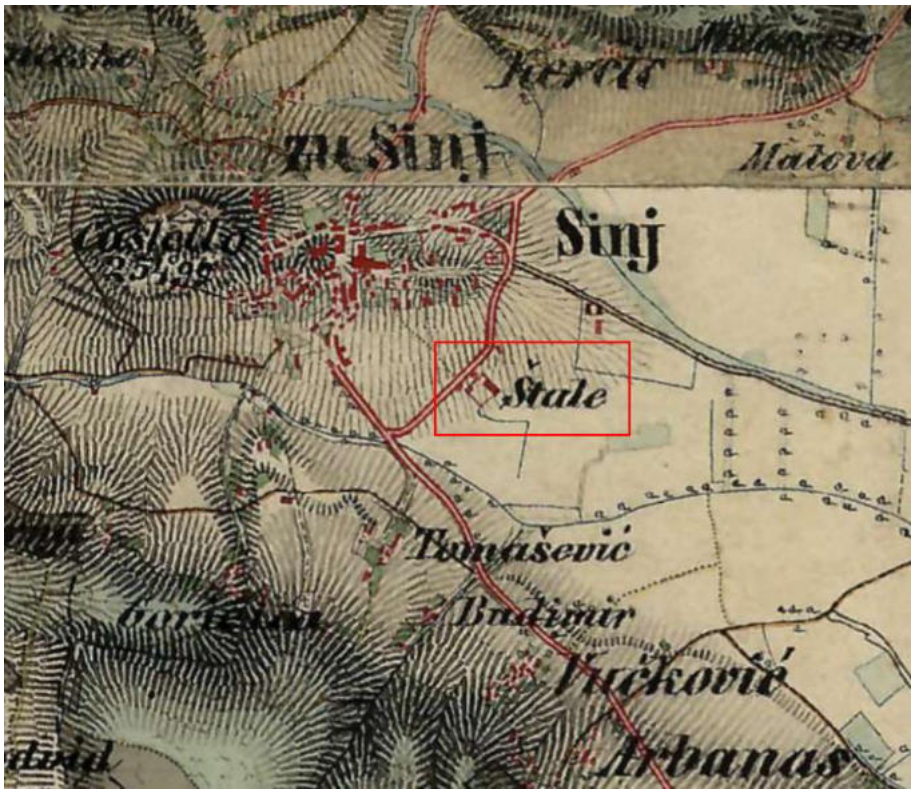
[60] ÖESTA/KA 1
[61] HR-DAST-152 1: pr. br. 4
[62] HR-DAST-152 2

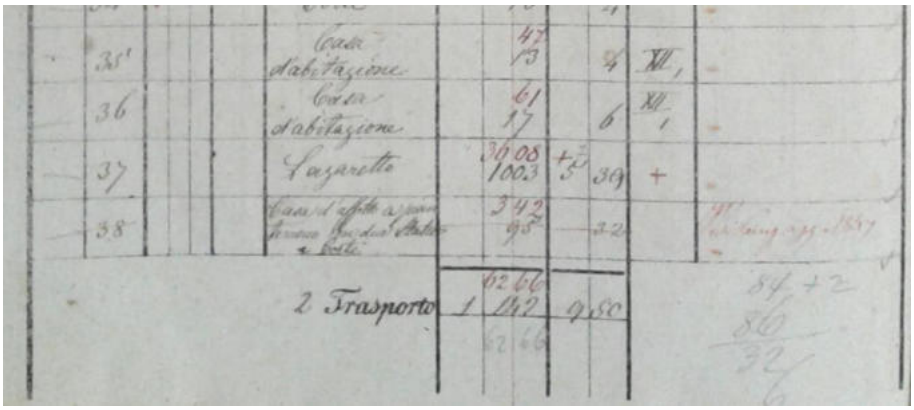
Sl. 12 Austrijski katastar iz 1832. (DAST) – sklopu bazane pripadaju čestice 37 (kasnije 37/1 i 37/2), 39 i 40 (kasnije 40/1 i 40/2). Na cesti uz bazanu je prikazan bunar (pozzo).
Brojevi čestica zgrada su crne boje, a čestice zemljišta crvene.
Promjene su unošene crvenom crvenim linijama i šrafirane u koliko se radi o zgradi.

U dodatku zapisnika čestica zgrada iz 1846. g. je uvedena čestica 37A – kuća za prihvat karavana (*casa per ricover dela caravana*).[63] Ta kuća bi mogla biti ista onoj prikazanoj na topografskoj vojnoj karti izrađenoj tijekom franciskanske izmjere (druga vojna izmjera) Dalmacije 1851. i 1854. g. (sl. 13).[64] Zbog tipa karte i mjerila ovaj prikaz treba više uzeti kao potvrdu da je na tom mjestu u navedenom vremenskom okviru postojao objekt nego kao izvor za iščitavane njegovog tlocrtnog oblika i površine.[65]

[63] HR-DAST-152 2
[64] URL 4; TIMAR i sur. 2006: 6, tablica I
[65] Usporedi razlike u položaju bazane u odnosu na križanje prometnice na prikazu Druge i Treće izmjere (sl. 13 i 17).

Sl. 13 Prikaz Sinja (1851–1854), Druga vojna izmjera – položaj bazane je označen crvenom bojom.

Sl. 14 Zapisnik čestica izrađen oko 1854. g. te ažuriran do 1879. g. (DAST) – nisu zabilježene nikakve promjene čestice 37.

Čestica 37A se ne spominje u Zapisniku čestica izrađenom oko 1854. g. ni u dopunama i priloženim dodatcima koji sežu do 1880. g. Zapisnik se u inventaru DAST-a vodi pod opisnim imenom Stari zapisnik čestica iz 1870. godine, no ovo je zasigurno krivo. Zapisnik nema zabilježen datum izrade, ali prema popisu dodataka na zadnjoj stranici koji počinje s 1854. g. možemo zaključiti da je izrađen nešto prije toga. Zapisniku su prilagani dodatci s izmjenama i dopunama do 1880., a iste su

unošene i u njega sve do 1879.[66] Ovo je važno zbog opisa čestice 37 koja do kraja ostaje označena kao *lazaretto* (sl. 14) što bi značilo da tijekom čitavoga tog vremena nije mijenjala funkciju, no čini se da je promjena ipak bilo. U zapisniku proračuna općine iz 1872. g. čestica 37 je podijeljena na dvije 37/1 i 37/2[67] od kojih je jedna bila ograđeno dvorište, a druga objekt, što pokazuju promjene unesene u planove prvog službenog premjera Dalmacije iz 1832. g. (sl. 12).[68] Iz zapisane površine objekta, 185 klaftera odnosno oko 665 m2, možemo zaključiti da tada još nije postojao veliki dio jugoistočnog krila već je tlocrt bio simetričan i opisivao jednu trećinu dvorišta na sjeveroistoku.[69] Kako u dodatku iz 1846. g. nisu unošene površine nije moguće utvrditi postoji li veza između čestica 37A i 37/2. Da je promjena bilo svjedoči i zapis fra Ivan Marković u knjizi „Sinj i njegovo slavlje" izdanoj 1898. g.:

„God. 1872 bi smješteno u Sinju c. k. Zapovjedništvo domobranaca i strijelaca na konju. Za ove posljednje bi priredjena stara štalija (nekadašnje svratište za gornjake)."[70]

Nema dvojbe da je jedinica koju Marković spominje odjel konjaničkih strijelaca u Sinju (*Berittene Schützen Abtheilung in Sinj*) carsko-kraljevskog domobranstva (*kaiserlich-königliche Landwehr*), a „stara štalija" bazana te bi iz navedenog proizišlo da je već 1872. sklop bazane pretvoren u konjičku vojarnu. Jedinica konjaničkih strijelaca (sl. 56) uistinu je trebala biti ustrojena već 1872. g., ali vjerojatno nije zaživjela sve do 1874. g.[71] Ipak, kako je Marković rodom Sinjanin i suvremenik događaja, a od 1874. g. je živio u Sinju, ovu vijest ne treba olako odbaciti.[72] Bez obzira na točnu godinu prenamijene čini se da je najkasnije sredinom 1870ih bazana prestala s radom što je u skladu sa značajnim opadanjem prometa na karavanskoj ruti prema Splitu.[73]

Novoformirana vojarna će u više navrata biti širena,[74] prateći rastuću važnost domobranstva u Austro-Ugarskoj monarhiji.[75] Prva dokumentirana promjena je spomenuta dogradnja jugoistočnog krila objekta 37/2 vidljiva na promjenama unesenim u planove prvog premjera tijekom reambulacije

[66] Zadnji dodatak upisan na spomenutu listu je iz 1877. g., ali iz sadržaja zapisnika je vidljivo da je ažuriran do 1879. g. Također postoji moguća greška u datumu dopune iz 1863. g., u listu je upisana iza 1861. g. ali kao 1860. g. jednako su datirane i izmjene iz ove dopune unesene u zapisnik.
[67] Zbrojene površine čestica 37/1 (185 klaftera / 665 m2) i 37/2 (818 klaftera / 2941 m2) odgovaraju površini nekadašnje čestice 37 (1003 klaftera / 3606 m2) usporedi HR-DAST-152 2 i HR-DAST-152 3
[68] U zapisniku proračuna je čestica 37/1 bitno manja od čestice 37/2 (vidi prethodnu bilješku) dok je na katastarskoj mapi stanje obratno (novi objekti su unošeni crvenom bojom i šrafirani u izvorne planove iz 1832. G. vidi: HR-DAST-152 1: pr. br. 4). Uz to čak i kad se obrnu površine čestica, površina objekta u zapisniku proračuna je bitno manja plana
[69] Jugoistočno krilo je na prikazu podijeljeno linijom te različito šrafirano.
[70] MARKOVIĆ 1898: 70
[71] ORŠOLIĆ 2013: 231 i 234
[72] MORO 1998: 11
[73] PERIČIĆ 2002: 171
[74] Nažalost nismo uspjeli pronaći izvorne planove vojarne ni njenih izmjena. Konzultirani su Österreichisches Staatsarchiv (Kriegsarchiv) u Beču, Hrvatski državni arhiv u Zagrebu, Državni arhiv u Zadru, Državni arhiv u Splitu i Državni arhiv u Dubrovniku.
[75] POJIĆ 2000: 156

koja je trajala do 1879. g. (sl. 12).[76] Iskaz zemljišnih posjeda iz 1881. g. ne bilježi nikakve promjene, [77] a to potvrđuje i izgled kompleksa na fotografija Sinja s tvrđave izrađenoj između 1883. i 1890. g. (sl. 15).[78]

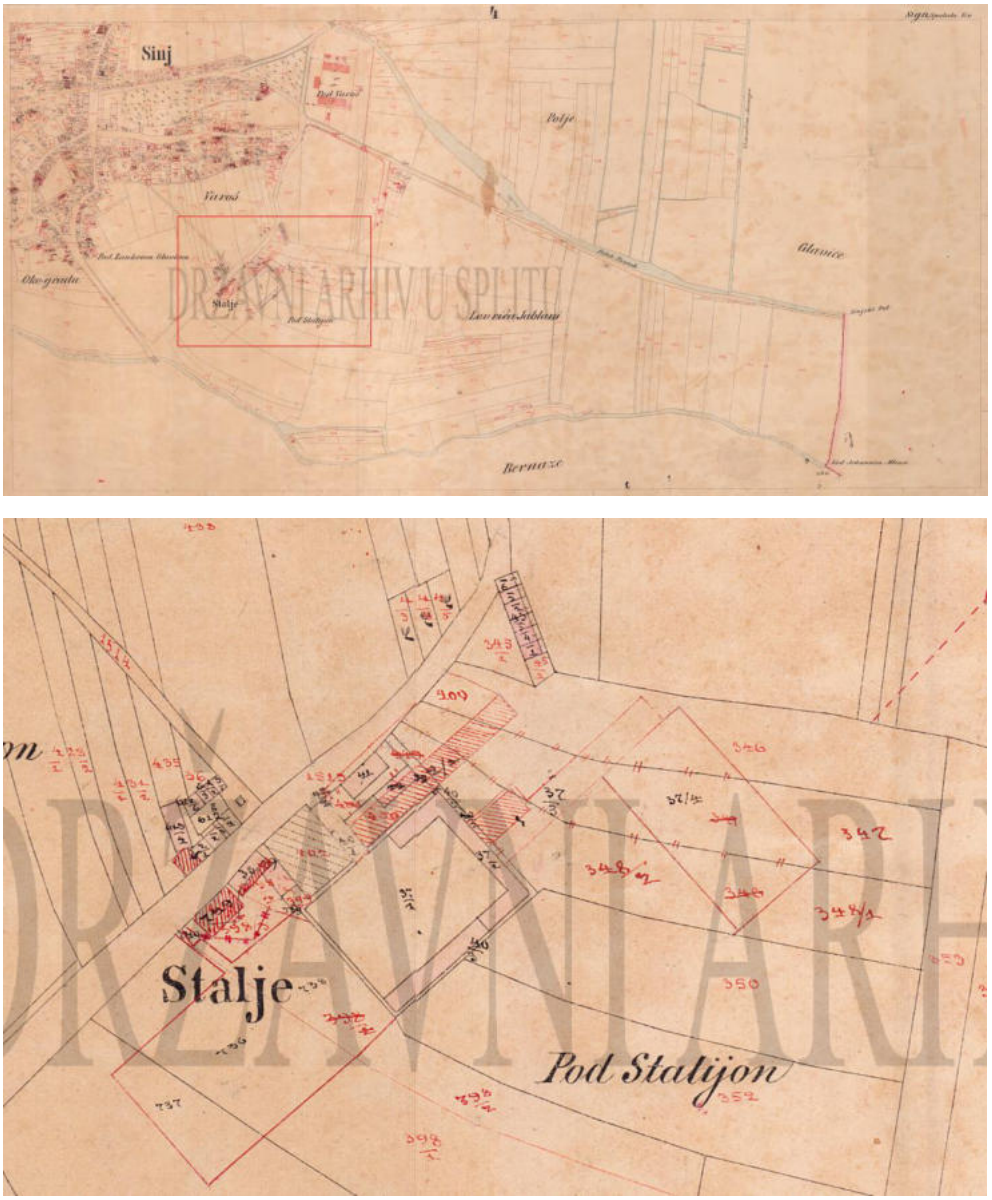

Sl. 15 fotografija Sinja nastala između 1883. i 1890.

Zgrada Z-5599 je prvi put je vidljiva na evidencijskom snimku iz 1894. g. gdje je označena kao čestica 37/3 (sl. 16).[79] Plan po svoj prilici nije ažuriran nakon 1903. g. jer na njemu nema željezničke pruge i kolodvora, a kako zgrade Z-5599 nema na prethodno navedenoj fotografiji morala je biti

[76] BAJIĆ-ŽARKO 2006: 14
[77] HR-DAST-152 4
[78] Na fotografiji je vidljiva neoklasicistička palača obitelji Tripalo izgrađena uz župnu crkvu na kojoj stoji natpis "Kamen iz Glavice svetoga Nikole kod Selaca na Braču, kamenodjelac Nikola A. Štambuk. Prijateljstvo draže mi od zlata, prijatelju otvorena vrata 1883.", a kako na utvrdi Kamičak još nije obnovljen obzid što je napravljeno 1890. g. (vidi MARKOVIĆ 1998: 71)
[79] HR-DAST-152 5: D.L. 4 (1894.)

izgrađena između 1883. i 1903. g.[80] Na planu su još vidljivo da su oformljena dva velika ograđena dvorišta, jedno prislonjeno na jugozapadnu stranu nekadašnje bazane (čestice 736, 737 i 738), a drugo istočno od zgrade Z-5599 (čestica 37/4). Izgled vojarne u ovoj fazi prikazuje fotografija Sinja s uzvisine južno od grada izrađena između 1903. i 1907. g. (sl. 18).[81] Prema viđenom možemo zaključiti da je zgrada Z-5599 bila katnica, viša od objekta 37/2 na koji je prislonjena, s četverostrešnim krovom.

Sl. 16 Z-5599 (37/2) prislonjena na nekadašnju bazanu (37/2) na evidencijskom planu iz 1894. (DAST)

Brojevi čestica zgrada su crne boje, a čestice zemljišta crvene.

Promjene su unošene crvenom crvenim linijama i šrafirane u koliko se radi o zgradi.

[80] Do kraja 1902. godine duž cijele trase, od Splita do Sinja, su probijeni svi tuneli, podignuti nadvožnjaci, vijadukti i mostovi te izgrađene sve prijamne kolodvorske zgrade, a pruga je za promet otvorena 12. rujna 1903. BUNIJEVAC 2004: 52

[81] Na fotografiji je vidljiva željeznica, a još nema zgrade sjemeništa. Pronašao ju je g. Ognjen Kolak u dućanu Potrebne stvari u Sinju.

Sl. 17 Prikaz Sinja (1869–1887), Treća vojna izmjera – položaj bazane je označen crvenom bojom. Karta je periodično osvježavana pa je na njoj vidljiva vojarna Reiner (1901.) i željeznica (1903.)

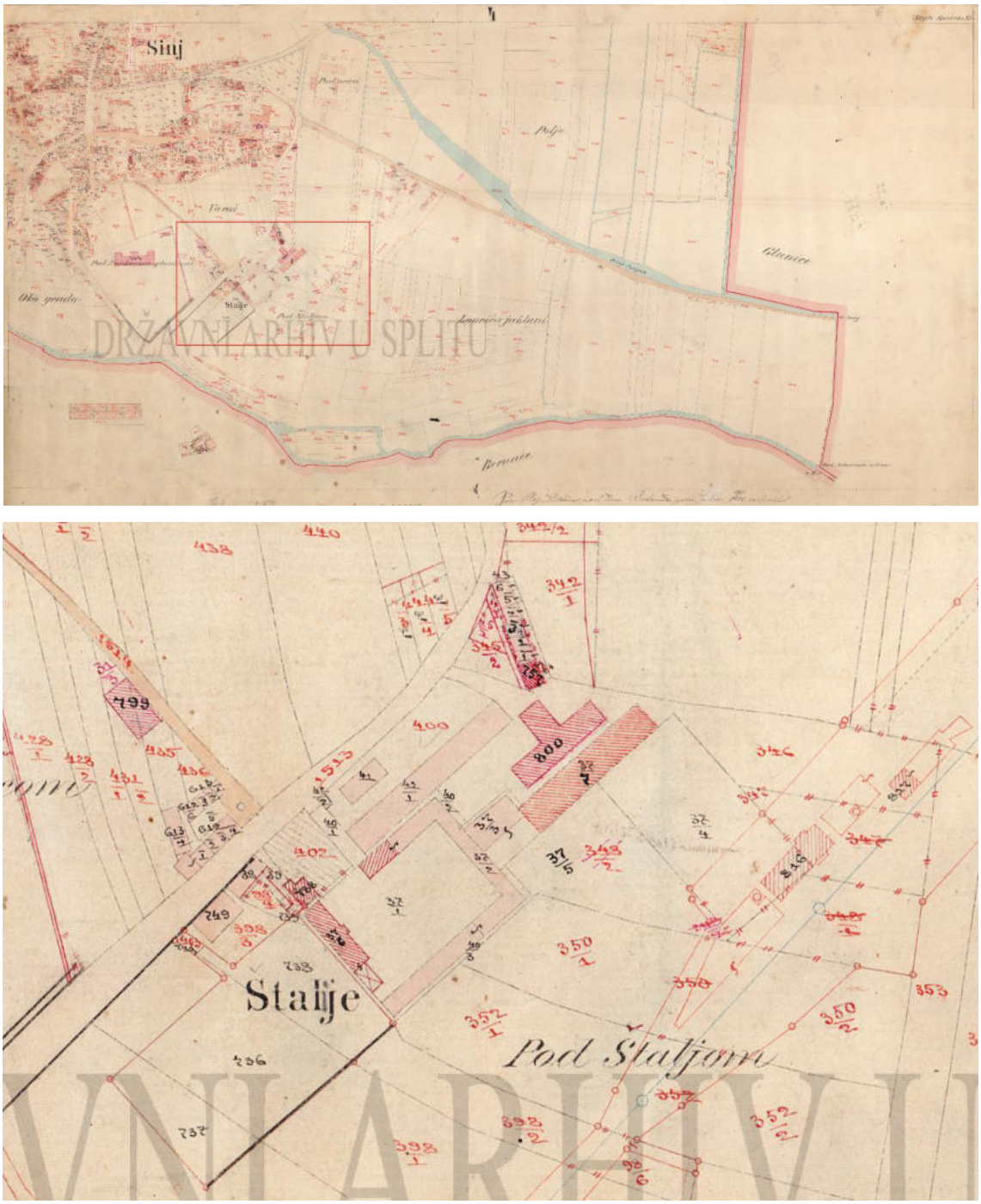

Sl. 18 Detalj fotografije Sinja između 1903. i 1908. g. – zgrada Z-5599 je označena crvenom strelicom.

Reorganizacijom domobranstva 1907. g. jedinica je povećana te od satnije (*Eskadron der berittenen Dalmatiner Landesschützen*) postaje odjel (*Division der berittenen Dalmatiner Landesschützen*).[82] U skladu s tim na evidencijskom snimku iz 1911. g. je uočljivo daljnje širenje

[82] POJIĆ 2000: 156 i 159

kompleksa; izgrađena su tri nova objekta čestice 37/6, 37/7 i 800 (sl. 19).[83] Vojarna je do kraja prvog svjetskog rata i raspuštanja carsko-kraljevskog domobranstva ostala dom konjaničkih strijelaca.[84]

Sl. 19 Vojarna i zgrada Z-5599 na evidencijskom planu iz 1911. (DAST)

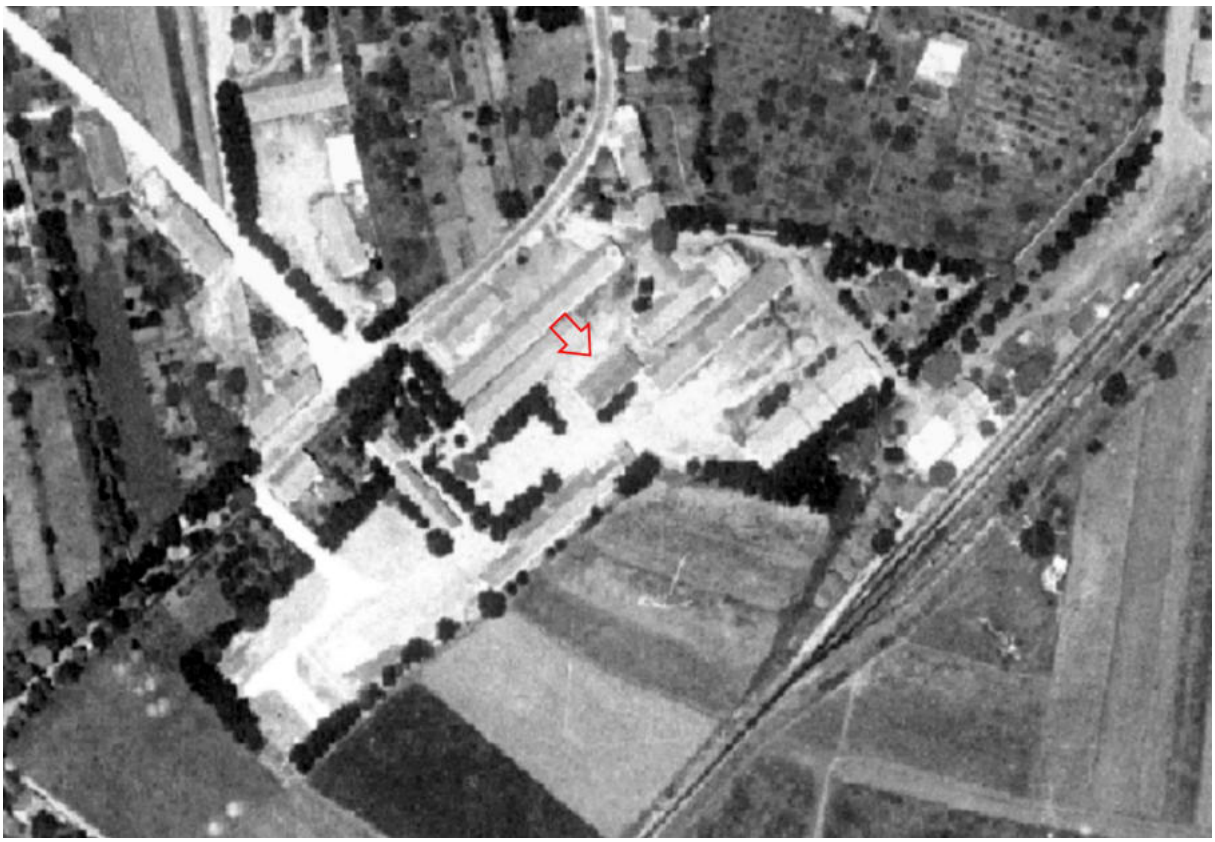
Brojevi čestica zgrada su crne boje, a čestice zemljišta crvene.

Promjene su unošene crvenom crvenim linijama i šrafirane u koliko se radi o zgradi.

[83] HR-DAST-152 5: D.L. 4 (1911.)

[84] L. Dalbelo u knjizi *Sinj u sjećanju: od 1910. do 1918. godine* na ovoj lokaciji spominje „…konjaničke kasarne Bazana, više zgrada za vojsku i konje. “ (DALBELO 1996: 102)

Nakon drugog svjetskog rata vojarnu je preuzela Jugoslavenska narodna armija (sl. 21),[85] a zanimljivost je da su tu držani konji korišteni za alku od 1960ih do izgradnje hipodroma 1979. g.[86] Na orto-foto karti iz 1968. g. je vidljivo da više nema objekta u dvorištu bazane (37/2), barem ne u izvornom obliku, te je zgrada Z-5599 postala samostojeći objekt (sl. 20).[87] Nakon što je JNA prepustila 1980ih godina vojarnu gradu kompleks je zapušten, a s vremenom su dijelovi kompleksa porušeni ili prenamijenjen za potrebe osnovne škole Ivana Lovrića (sl. 23),[88] odnosno Centar za odgoj i obrazovanje „Juraj Bonači“ (sl. 22b). U dogovoru grada i akademskog kipara Stipe Sikirice, 2007. g. se krenulo u izradu projekta preuređenja zgrade Z-5599 u galeriju te je 2008. g. arhitektonski biro Kuzmanić iz Splita napravio i projekt no naposljetku je ideja napuštena.[89]

Sl. 20 Orto-foto karta 1968. (DGU) - više nema objekta u dvorištu bazane (37/2), a zgrada Z-5599 (označena crvenom strelicom) postala samostojeći objekt

[85] Planovi vojarne iz tog vremena nažalost nisu sačuvani u Vojnom arhivu u Beogradu.
[86] PAŠTAR 2012
[87] DGU 1968
[88] Škola je prelila 1995. g., a projekt prenamjene u etapama traje do danas, vidi ANON 2004
[89] PAŠTAR 2012; KUZMANIĆ 2008

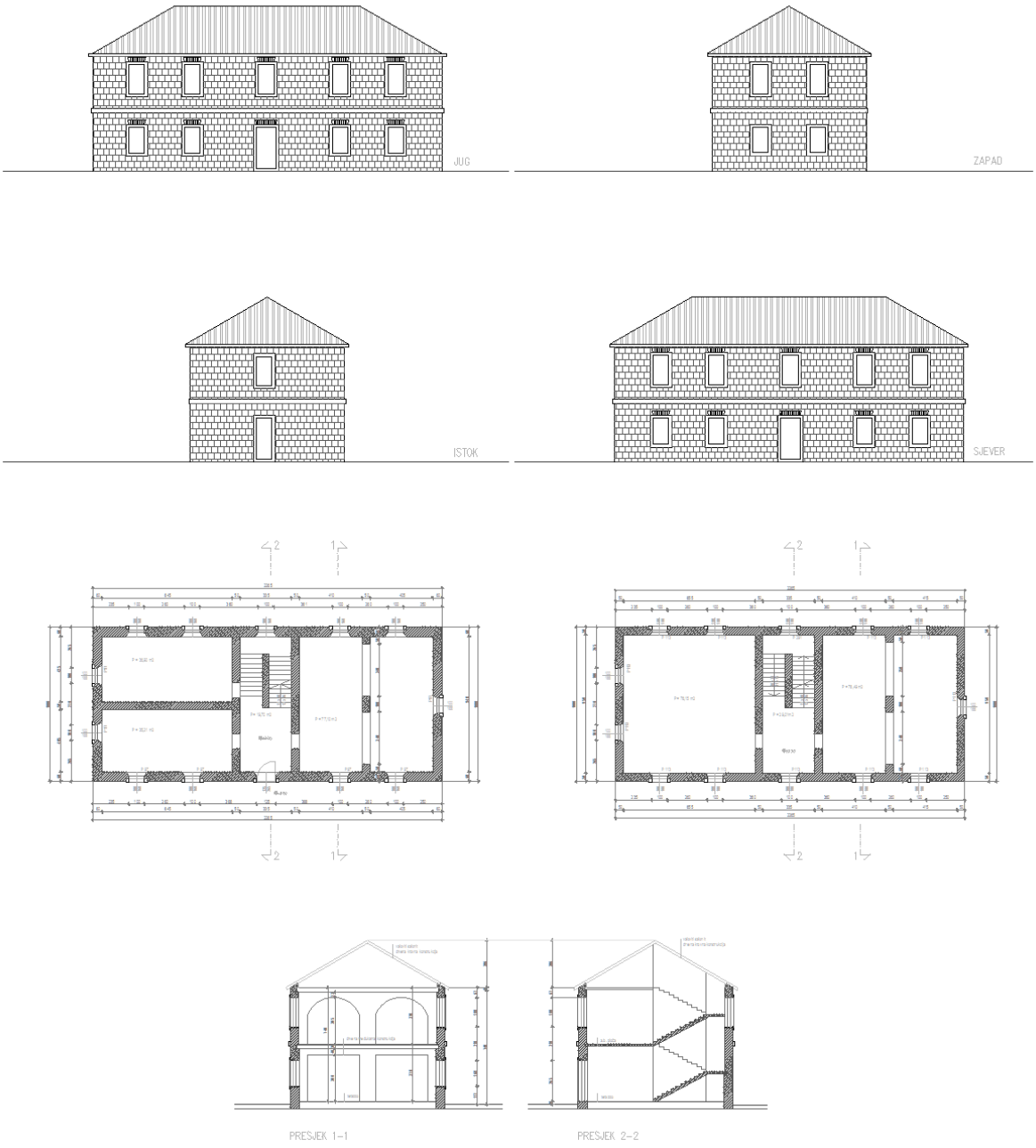
Sl. 21 Fotografija Sinja nakon Drugog svjetskog rata iz zbirke Ante Bakovića (izložba „Zaboravljeni Sinj“) – zgrada Z-5599 označena crvenom strelicom

Sl. 21b Centar za odgoj i obrazovanje „Juraj Bonači“

2.4. Opis zgrade Z-5599

Zgrada Z-5599 je jednokatnica, pravokutnog tlocrta, visoka 7,4 m do vijenca, duga 22,6 m i široka 10 m (sl. 22 i 24). Položena je smjerom jugozapad-sjeveroistok, okomito na ulicu Put ferate te uvučena nekih 40 m u odnosu na nju (sl. 23). Između ulice i objekta izgrađen je parking, a s ostalih strana okružuje ga uska zelena površina na koju se nastavljaju asfaltirano dvorište i igralište Osnovne škole Ivana Lovrića. Uz južni ugao objekta je recentno prislonjeno ograđeno dvorište za odlaganje smeća površine oko 75 m^2 s kontejnerima za krupni otpad.

Sl. 22 Snimak zgrade Z-5599 koji je 2008. g. izradio arhitektonski biro Ante Kuzmanić iz Splita

Sl. 23 Orto-foto karta 2011. (DGU) – zgrada Z-5599 označena crvenom strelicom

Sl. 24 Zgrada Z-5599, pogled s jugoistoka

Vanjski zidovi su dvostrano zidani od sivkastih vapnenačkih poluklesanaca s uskim sljubnicama i jezgrom od sitnog lomljenca i vapnenog morta (sl. 26). Na uglovima su korišteni masivniji blokovi, a kakvoća obrade i kvaliteta korištene građe (lapor) uočljivo je lošija na unutarnjem licu. Debljina vanjskih zidova u prizemlju iznosi 60 cm, a na katu 50 cm. Jugozapadno pročelje

građom, lapor,[90] te obilnijim korištenjem veziva i širim sljubnicama odudara od ostatka obodnih zidova. To uz dobro vidljive „šavove“ na spoju sa sjeverozapadnim i jugoistočnim pročeljem (sl. 25) sugerira da nije sačuvana u izvornom obliku što se uklapa u stanje koje prikazuje stari katastarski plan (sl. 16), nastao na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, gdje je zgrada Z-5599 (k.č. 37/3) prislonjena uz objekt „U“ tlocrta izgrađen oko dvorišta nekadašnje Bazane (k.č. 37/2).[91] Čitavim opsegom objekta, u visini međukatne konstrukcije, teče plitki vijenac ozidan od kamenih blokova istovjetnih onima koji su korišteni za ziđe. Identičan detalj je ponovljen čitavim duljinom uz vrh zida (sl. 27), ali ga zaklanjaju prepust krova i oluk pa je slabo uočljiv. Zidovi pročelja su zaključeni strehom od kamenih ploča, koja je loše očuvana, a mjestimično nedostaju ploče (sl. 27). Pocinčani polukružni oluk dosta je propao uslijed djelovanja atmosferilija, a veliki dio rine nedostaje što je ostavilo traga na pročelju (sl. 25 i 28).

Sl. 25 Spoj jugozapadnog pročelja s ostatkom objekta,
vidljiva promjena boje i strukture zida

[90] Lokalno se naziva „mulika“.
[91] HR-DAST-152 5: D. L. 4 (1894.)

Sl. 26 Sjeverozapadno pročelje, prozor u prizemlju – detalj strukture zida

Sl. 27 Vijenac i kamena streha (jugoistočno pročelje)

Izuzev sjeveroistočnog pročelja (sl. 28), vanjski zidovi su bogato raščlanjeni otvorima jednostavnog i ujednačenog oblikovanja (sl. 29, 30 i 31). Prozori u prizemlju su široki 132 cm i visoki 198 cm (svijetli otvor 100x162 cm), dok su prozori na katu izduljeniji te im visina iznosi 230 cm. Iznad svih otvora izveden je plitki rasteretni luk od crvene opeke (sl. 27).

Sl. 28 Sjeveroistočno pročelje

Sl. 29 Jugoistočno pročelje - lijevo u ogradi je dvorište za odlaganje smeća

Sl. 30 Sjeverozapadno pročelje

Sl. 31 Jugozapadno pročelje

Iako se doimaju uniformni, otvori u prizemlju su nedvojbeno tijekom vremena pretrpjeli znatne preinake. Velike zakrpe od mješavine sivkastog vapnenca i lapora, vidljive oko dva prozora na jugoistočnom pročelju svjedoče da su tu nekada bila oko 250 cm široka vrata (sl. 32). Iz oblika zakrpe možemo pretpostaviti da su i ova vrata imala plitki rasteretni luk od opeke. Obrnuti proces se odvio na sjeveroistočnom pročelju gdje je prozor u prizemlju pretvoren u vrata o čemu govore kratki dovratnici (sl. 33). Vrata prikazana na sjeverozapadnom pročelju na snimku objekta iz 2008. g. (sl. 22) u naravi ne postoje, već se po svemu sudeći radi o znatno oštećenom prozoru, a glavni je ulaz, barem u današnjoj konfiguraciji objekta, kroz vrata na jugoistoku.

Sl. 32 Ostatci vrata na jugoistočnom pročelju

Sl. 33 Sjeveroistočno pročelje, prozor pretvoren u vrata

Sl. 34 Detalj prozora na jugoistočnom pročelju

Okviri izvornih otvora su izrađeni od fino klesanog, bijelog kamena, obrađenog „na martelinu“, a presjek im iznosi 16x18 cm i tek se neznatno izdvajaju iz plohe zida (sl. 34). Parapeti su

im uvučeni u masu zida. Rješenje prozora s plitkim rasteretim lukom od opeke nad pravokutnim otvorom te obrada okvira i dijagonalni uzrok koji stvara vrlo su blisko onome na austrijskoj vojarni u sklopu tvrđave Gripe u Splitu (sl. 35).[92] Ista obrada okvira korištena je i na istovremenim zgradama skladišta Režije duhana u Sinju.

Sl. 35 Austrijska vojarna u sklopu tvrđave Gripe – detalj obrade zida i prozorskog okvira

Okviri otvora nastalih tijekom preinaka objekta (jugozapadna fasada i dva prozora na jugoistoku sl. 31 i 32) su izrađeno od betona i nešto su većeg presjeka (20x20 cm), a parapeti su im izvedeni u ravnini zida. Svi otvori s unutrašnje strane imaju lučni nadvoj. Nad dva prozora u prizemlju jugoistočne fasade se uočavaju tragovi limenih okapnica, a prema smještaju i izvedbi možemo pretpostaviti da izvorno nisu bili tu (sl. 36).[93]

[92] Danas zgrada Umjetničke akademije
[93] Usporedi okapnice nad otvorima zgrada Režije duhana u Sinju (sl. 37) i Imotskom.

Sl. 36 Z-5599 jugoistočno pročelje,
tragovi okapnice nad prozorom u prizemlju

Sl. 37 Režija duhana u Sinju,
prozor prvog kata s okapnicom

Sl. 38 Z-5599 Sjeverozapadno pročelje, prozor u prizemlju

Od izvornih zatvora nije ostalo ništa osim dijela okova. Gotovo sva vrata i prozori su recentno priručno zatvorena armaturnom mrežom i daskama, a objekt je moguće ući jedino kroz prozor iznad glavnog ulaza, na prvom katu. Dio okvira je znatno oštećen prilikom pričvršćivanja improviziranih zatvora (sl. 38). Na kamenim okvirima prozora su vidljivi kovani željezni okovi, po dva na svakom doprozorniku, koji svjedoče da tu nekad stajali dvokrilni kapci (sl. 34). S unutrašnje strane su ostali razmjerno tanki drveni okvir jednostrukih dvokrilnih prozora bez krila i ostakljenja (sl. 39). Svi okviri, izuzev onih na prozorima sjeveroistočne prostorije u prizemlju, imaju otklopno nadsvjetlo.

Sl. 39 Drveni okviri prozora s otklopnim nadsvjetlom
(prizemlje, jugoistočno pročelje)

Interijer objekta je iznimno loše očuvan, međukatna konstrukcija se potpuno urušila kao i veći dio stropa prvog kata, a dobar dio urušenog materijala je još u objektu. Svi su nutarnji zidovi ožbukani debelim slojem vapnene žbuke nanesenim na ohrapavljena lica kamena (sl. 40). Unutrašnjost je organizirana oko centralnog modula s ulaznim prostorom i stubištem (sl. 22 i 41), koji prostor dijeli na dva gotovo jednaka volumena neto tlocrte površine oko 78 m^2. Prostor prizemlja lijevo od ulaza masivni uzdužni zid dijeli na dvije duguljaste prostorije (sl. 42 i 43), dok je prostor s desne strane jedinstven, narušen tek nosivim stubom u središtu (sl. 44). Ulazni prostor je popločan pločicama od brušenog teraca s bijelim i crnim granulatom u sivom mortu, a prostorija u južnom uglu teraco

pločicama od bijelog i crvenog granulata te čisto bijelog granulata u sivom mortu složenim u formi šahovnice (sl. 33). Kako takvi podovi postaju vrlo popularni početkom 20. stoljeća, nije isključeno da se radi o prežitku izvornog rješenja.[94] Sjeveroistočna prostorija nema podne obloge.

Sl. 40 Prizemlje, jugozapadni dio zgrade – detalj uzdužnog zida

Sl. 41 Ulazni prostor

[94] ŠPRLJAN 2016: 145-146

Sl. 42 Prizemlje, prostorija na zapadu

Sl. 43 Prizemlje, prostorija na jugu, pod od teraco pločica

Sl. 44 Prizemlje, prostorija na sjeveroistoku

Na kat te u potkrovlje vodi dvokrako stubište, okomito na smjer pružanja objekta. Zid u osi stubišta je dvostrano zidan od poluklesanaca, gazišta su monolitna kamena, a za konstrukciju podesta su korišteni pruski svodovi izveden od željeznih „I“ profila i opeke (sl. 45). Kako je pruski svod često korišten od sredine 19. st. do ranog 20. st.,[95] a ni ostali elementi ne odudaraju, bilo bi logično zaključiti da je stubište izvorno te da je glavni ulaz i tada bio u središtu jugoistočnog pročelja. Ipak neprirodan odnos prvog podesta prema prozoru iza njega stavlja takav zaključak u sumnju (sl. 46).

Sl. 45 Podest stubišta, pruski svod

[95] LEPEL 2006: 8

Sl. 45 Prvi podest stubišta preklapa središnji prozor u prizemlja sjeverozapadnog pročelja

Sl. 50 Sjeveroistočna strana objekta, ostatci međukatne konstrukcije

Međukatna konstrukcija je je bila izrađena od drvenih greda presjeka 20x24 cm na razmaku od 60 cm (sl. 50 i 53). Nad jugozapadnim dijelom grede su bile položene okomito na smjer pružanja objekta i oslonjene na središnji uzdužni zid. Zid je dvostrano ozidan od poluklesanaca u debljini od 50 cm, a na njegovom su vrhu vidljivi ostatci utora za grede. Nad sjeveroistočnim dijelom je konstrukcija drugačije izvedena; u središtu ozidani kameni stub, a na uzdužnim zidovima po jedan pilastar koji nose poprečnu metalnu gredu od „I“ profila (sl. 51 i 52). Na nju su bile oslonjene drvene grede

položene u smjeru pružanja objekta. U oba slučaja grede premošćuju raspon nešto veći od 4 m. Kako se nizovi kamena pilastara i ziđa, uz koje su prislonjeni, poklapaju možemo pretpostaviti da su dio izvorne koncepcije, mada bi za definitivnu potvrdu trebalo ukloniti žbuku na spoju i provjeriti postoji li veza.

Sl. 51 Sjeveroistočna strana objekta

Sl. 52 Sjeveroistočna strana objekta, detalj „I“ nosača

Na katu su bile dvije prostorije. U jugozapadnoj je centralno, na uzdužni zid iz prizemlja, postavljen pravokutni drveni stup opšiven letvicama i ožbukan (sl. 53 i 54). Na njega je oslonjena

greda, položena u smjeru pružanja objekta, koja podupire stropnu konstrukciju. Na sjeveroistočnom se dijelu pak nastavljaju pilastri i stub iz prizemlja zaključeni lukovima (sl. 39). Kako je smjer pružanja lukova poprečan na smjer pružanja objekta, ne pružaju gotovo nikakvu potporu stropnoj konstrukciji pa grede u ovom dijelu premošćuju raspon od 9 m (sl. 51).

Strop kata je bio izrađen od drvenih greda s hodnom površinom od dasaka prema tavanu i gusto pribijenim letvicama na koje je nanesena žbuka s donje strane (sl. 50, 51 i 54). Svijetla visina i prizemlja i kata iznosi oko 340 cm.

Sl. 53 Krovište, jugozapadna strana objekta

Krovište je roženičko, četverostrešno, nagiba 30°. Rogovi su raspoređeni na razmaku od oko 80 cm, jednostruko letvani i prekriveni valovitim salonit pločama (sl. 53 i 54). Nema sljemene grede (čeoni kontakt rogova), a u ravnini poda krovišta horizontalne sile spregnute su podaščanim drvenim horizontalnim gredama. U sjeverozapadnoj polovici se uočava ostatak podrožnice, koja danas nije ničim poduprta i nema statičku funkciju (sl. 54). Roženička konstrukcija pogotovu u kombinaciji s razmjerno malim nagibom neprimjerena je devetometarskom rasponu koji premošćuje. Uz to su drvene horizontalne grede podaščanog krovišta dijelom uklonjene (otpiljene) čime je narušena konstrukcija krova, odnosno pojavljuje se razupiranje zidova. Stanje pokrova je izrazito loše.

Ništa od izvornog inventara objekta nije sačuvano, a zanimljivo je da nisu vidljivi ostatci sanitarnog čvora ni dimnjaka.

Vanjština i unutrašnjost nagrđeni su brojnim grafitima.

Sl. 54 Krovište, ostatci podrožnice su vidljivi na lijevoj,

a prepiljene grede na desnoj strani slike

4. VALORIZACIJA

Zgrada Z-5599 je izgrađena između 1881. i 1903. g. za potrebe postrojbe konjaničkih strijelaca u Sinju. Vrlo je solidno građena, no tijekom vremena je doživjela velike izmjene vanjštine, interijer joj velikim dijelom propao ili pretrpio velika oštećena, a od inventara nije prestalo ništa. Konstrukcijom i izvedbom, a sigurno ni očuvanošću se ne izdvaja, od drugih suvremenih objekata u Sinju. Ukupnom pojavom zbog jednostavnosti, simetričnosti i minimalne dekoracije doima vrlo strogo i utilitarno te prije spada u graditeljstvo negoli arhitekturu.

Kompleks vojarne konjaničkih strijelaca, nastao prilagodbom i nadogradnjom bazane, najvećim dijelom je razgrađen. Preostali su samo zgrada Z-5599 i zgrada k. č. zgr. 800/6 u kojoj je danas smješten Centara za odgoj i obrazovanje „Juraj Bonači“, u potpuno izmijenjenom okolišu te razdvojeni prometnicom (ulica Put ferate), pa ničim ne ostavljaju dojam da su nekad pripadali istoj cjelini (sl. 55).

Iako zgrada Z-5599 pripada bogatoj vojnoj povijesti grada i neprekinutoj konjaničkoj tradiciji koja se u Sinjskom kraju osobito njeguje, a svjedoči i o vremenu osobitog prosperiteta grada krajem 19. i početkom 20. st., značajna je prvenstveno jer pripada jednoj od zadnjih u dugoj povijesti transformacija bazane, kompleksa od najviše važnosti za razvoj grada Sinja.

Na žalost, nad zemljom, nisu sačuvani nikakvi ostatci bazane kakva je bila prije prenamijene za potrebe jedinice konjaničkih strijelaca te je jedina mogućnost za njihovo raskrivanje arheološko istraživanje.

Sl. 55 Prostor nekadašnje bazane/karantene danas većim dijelom zauzimaju ulica Put Ferate i parking jugozapadno od zgrade Z-5599

5. PRIJEDLOG KONZERVATORSKIH SMJERNICA

- Zgradu Z-5599 potrebno je što hitnije građevinski sanirati što među ostalim podrazumijeva rekonstrukciju krovišta, izradu međukatne konstrukcije nad prizemljem te zamjenu stropne konstrukcije nad katom.
- Potrebna je izvedba drvene međukatne konstrukcije, pri čemu se zbog bolje nosivosti može drvenu konstrukciju u gornjoj zoni spregnuti tlačnom pločom. Na stubištima je potrebna izvedba pruskog svoda.
- Potrebna je izvedba drvene krovne konstrukcije, a prikladni pokrov bio bi utoreni crijep. Treba zadržati kamenu strehu, koja je većim dijelom sačuvana, a manje oštećene ili nedostajuće dijelove strehe zamijeniti istovjetnim kamenom. Ukoliko se na strehama krova postavlja oluk, treba biti izveden od bakra. Horizontale oluka trebaju biti polukružnog, a vertikale kružnog presjeka.
- Uz prozor na katu jugoistočnog pročelja vidljiva je pukotina (sl. 27) velikog otvora na zapadnom te bi trebalo pronaći uzroke iste, a rješenjem konstrukcije spriječiti pojavljivanje novih pukotina.
- Na pročeljima je potrebno ostaviti samo izvorne otvore.
- Osim dijela izvornog okova, i ostataka okvira prozora, nisu sačuvani izvorni zatvori. Po sačuvanim dijelovima prozora vjerojatno je riječ o jednostrukim dvokrilnim prozorima s otklopnim nadsvjetlom, ugrađenima s unutarnje strane kamenih doprozornika. Vanjski kapci (škure) nisu sačuvani, ali vidljivi su kovani nosači kapaka usidreni u kamene doprozornike.
- Postojeće tragove prozora moguće je ukloniti i izvesti nove prozore. Potrebna je izvedba drvenih prozora s drvenim škurama, a vanjski izgled i tipologiju prozora izvesti kao repliku s neke druge slične građevine iz istog razdoblja (primjerice, režija duhana u Sinju, režija duhana u Imotskom, zgrada željezničke postaje u Sinju itd…). Dopušeno je korištenje izo stakla.
- Potrebna je izvedba novih drvenih dvokrilnih vrata, kao repliku s neke druge slične građevine iz istog razdoblja.
- Svi građevinski radovi i detalji na vanjskom obodu trebaju se izvoditi način i u materijalima izvornih rješenja opisanih u ovom radu (zidanje kamenim poluklesancima u vapnenom mortu, obrada lica kamena, način fugiranja, uske sljubnice, način izvođenja strehe od kamenih ploča, izvedba otvora te kamenih okvira istih, rasteretni lukovi iznad otvora, četverostrešno krovište itd…).
- Potrebno je žbukanje zidova s unutarnje strane, prema tradicionalnoj recepturi i obradi površine.

- Iako je interijer loše sačuvan i ne postoji izvorni inventar, potrebno je zadržavanje postojećeg rasporeda prostorija i unutarnjih zidova.
- Instalacije klimatizacije i ventilacije, ukoliko budu potrebne, trebaju biti smještene diskretno, u krovištu. Ne dopušta se smještanje vanjskih jedinica na pročelje građevine.
- Obzirom da nije ni realno ni potrebno vraćanje trgovačke i gospodarske funkcije kompleksa nekadašnje bazane, kao ni funkcije vojnog objekta, sugerira se da obnovljena zgrada ima javni karakter.
- Potrebno je provesti arheološka istraživanja, a naročito prostora jugozapadno od zgrade Z-5599 na kojem se nalazila bazana.
- Zbog velike važnosti koju je bazana imala za razvoj grada, eventualne ostatke pronađene pri arheološkim istraživanjima bilo bi dobro prezentirati.
- Potrebno je nivo terena oko objekta spustiti na izvornu razinu.

6. LITERATURA I IZVORI

ANON 2004 Nova zgrada pri kraju, Osnovna škola Ivana Lovrića u Sinju, *Slobodna Dalmacija*, 14.1.2004., http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20040114/zupanija02.asp (05.12.2016.)

BAJIĆ-ŽARKO 2006 Nataša Bajić-Žarko: *Arhiv mapa za Istru i Dalmaciju, katastar Dalmacije 1823-1975, inventar*. Split 2006.

BILIĆ 2013 Darka Bilić: *Inženjeri u službi Mletačke Republike: inženjeri i civilna arhitektura u 18. stoljeću u mletačkoj Albaniji i Dalmaciji*. Split, 2013.

BOTICA 2010 Ivan Botica: Franjevački samostan i crkva Sv. Marije u podgrađu Cetini pod Sinjem (primjer povijesnoga diskontinuiteta), *Povijesni prilozi*, 38, Zagreb 2010, str. 9-29

BRKOVIĆ i MODRIĆ 2012 Darija Brković i Dragana Modrić, *Sinj: pogled na stvaranje jednog grada*. Sinj 2012.

BULJAN i sur. 2010 Renato Buljan i sur.: *Seizmičko mikrozoniranje - seizmološka i seizmotektonska studija šire okolice lokacije Županijskog centra za gospodarenje otpadom u Općini Lećevica*, Zagreb 2010.

BUNIEVAC 2004 Helena Bunijevac: Stota obljetnica uskotračne željezničke pruge Split - Sinj, *Građevinar*, 56, 2004., str. 49-53

ČELEBIJA 1973 Evlija Čelebija: *Putopis, odlomci o jugoslavenskim zemljama*, preveo Hazim Šabanović, Sarajevo 1967.

DALBELLO 1996 Lujo Dalbello: *Sinj u sjećanju: od 1910. do 1918. godine*. Sinj 1996.

DGU 1968 Državna geodetska uprava: Digitalna orto-foto karta 1968, *Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja, Informacijski sustav prostornog uređenja*, https://ispu.mgipu.hr/ (01.12.2016.)

DGU 2011 Državna geodetska uprava: Digitalna orto-foto karta 2011, Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja, Informacijski sustav prostornog uređenja, https://ispu.mgipu.hr/ (01.12.2016.)

DUPLANČIĆ 1988 Arsen Duplančić: Splitska bazana i njena uloga u zaštiti zdravlja, Acta historiae medicinae, stomatologiae, pharmaciae, medicinae, veterinariae, 1-2, 1988., str. 63-76

HR-DAST-152 1 HR-DAST-152 - Arhiv mapa za Dalmaciju, 562. Sinj, kotar Sinj, Originalni planovi prvog službenog premjera bivše pokrajine Dalmacije iz 1832. godine: kompletno 4 detaljna lista i prilog br. 4.

HR-DAST-152 2 HR-DAST-152 - Arhiv mapa za Dalmaciju, 562. Sinj, kotar Sinj,

Zapisnik čestica zgrada iz 1833. godine.

HR-DAST-152 3 HR-DAST-152 - Arhiv mapa za Dalmaciju, 562. Sinj, kotar Sinj, Zapisnik proračuna općine iz 1872. godine.

HR-DAST-152 4 HR-DAST-152 - Arhiv mapa za Dalmaciju, 562. Sinj, kotar Sinj, Iskaz zemljišnjih posjeda svih posjednika u k. o. s popisom svih čestica zemlje i zgrada te s ukupnom površinom i čistim prihodom iz 1881. godine.

HR-DAST-152 5 HR-DAST-152 - Arhiv mapa za Dalmaciju, 562. Sinj, kotar Sinj, Evidencijski planovi oko 1910. godine: D. L. 1-4. 1-4.

HR-DAZD-1 1 HR-DAZD-1 - Generalni providuri za Dalmaciju i Albaniju, Zorzi Grimani (1732.-1735.)

HR-DAZD-1 2 HR-DAZD-1 - Generalni providuri za Dalmaciju i Albaniju, Marin Antonio Cavalli 1738.–1741.

HR-DAZD-5 1 HR-DAZD-5, Mletački katastar. Katastarske knjige (1597.-1797.), br. 36 - Popisi kuća od javnoga značaja na području Zadra, Knina, Šibenika i Splita 1789., str. 110v

JURIĆ 1999 Šime Jurić: *Bibliografske zabilješke o Sinju i Cetinskoj krajini, zaključno do 1940., knjiga prva*. Sinj 1999.

JURIN STARČEVIĆ 2006 Kornelija Jurin Starčević: Islamsko-osmanski gradovi dalmatinskog zaleđa: prilog istraživanju urbanog razvoja u 16. i 17. stoljeću. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, Vol.38 No.1, Zagreb 2006, str. 113-154.

KIŠPATIĆ 1891 Mijo (Mišo) Kišpatić: *Potresi u Hrvatskoj*, Zagreb 1891.

KUZMANIĆ 2008 Darinka Kuzmanić: Atelje Sikirica - muzejsko - galerijski prostor (arhitektonski / glavni projekt), Split 2008. http://antekuzmanic-arhitekt.hr/radovi/muzej-stalija-sinj.html&tag=kultura (10.12.2016.)

LEPEL 2006 Adrienn Lepel: Characteristic structures of the industrial buildings from the XIX-XX centuries and technical interventions for the re-utilization. *Facta Universitatis, Series: Architecture and Civil Engineering* , 4(1), Niš, 2006., str. 1-17.

MARKOVIĆ 1998 Ivan Marković: *Sinj i njegovo slavlje*, Sinj, 1998.

MILOŠEVIĆ 1981 Ante Milošević: Arheološki spomenici gornjeg i srednjeg toga rijeke Cetine. *Zbornik Cetinske krajine*, knjiga 2., Sinj 1981, str. 1-135.

MORO 1998 Dušan Moro: Fra Ivan Marković i njegovo doba, Sinj i njegovo slavlje. Predgovor reprintu Markovićeva djela *Sinj i njegovo slavlje*, Sinj 1998., str. 9-28

MS.IT. 1 Faustino Brascuglia, Descrizione corografica, topografica & iconografica della provinzia di Dalmazia e stati confinanti, Pianta di Sign, 17450613, Biblioteca nazionale Marciana - Venezia - IT-VE0049; signatura Ms.It.VI.195 (10054).

ORŠOLIĆ 2013 Tado Oršolić: *Vojna Dalmacija u 19. stoljeću; Vojska, teritorijalne snage, žandarmerija (1797.-1914)*, Zadar 2013.

ÖESTA/KA 1 Camillo de Braglie, Plan Sinja, 1817. Austrijski državni arhiv, Ratni arhiv, Beč

PELIDIJA 1989 Enes Pelidija: *Bosanski ejalet od Karlovačkog do Požarevackog mira (1699 – 1718)*, Sarajevo 1989.

PERIČIĆ 2002 Šime Peričić: Prinos poznavanju pomorske trgovine Splita u XIX. stoljeću, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, sv. 44/2002., str. 165–186.

PERIŠA 2008 Darko Periša: Je li delmatsko područje presjekao rimski limes? Archaeologia Adriatica, 11, 2008, str. 507-517.

POJIĆ 2000 Milan Pojić: Ustroj austrougarske vojske na ozemlju Hrvatske 1868.-1914., *Arhivski vjesnik*, god. 43, 2000., str. 147-169

PAŠTAR 2007 Toni Paštar: Sinju ostavština Stipe Sikirice, *Slobodna Dalmacija*, 24.9.2007., http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20070924/zupanija01.asp (03.12.2016.)

PAŠTAR 2012 Toni Paštar: Alkarski konj mora biti brz, stabilan i blagog temperamenta, *Slobodna Dalmacija*, 24.02.2012, http://www.slobodnadalmacija.hr/dalmacija/split-zupanija/clanak/id/158332/alkarski-konj-mora-biti-brz-stabilan-i-blagog-temperamenta (03.12.2016.)

SOLDO 1990 Josip Ante Soldo: Odrazi kulturnih utjecaja tijekom posljednja tri stoljeća u varoši Sinja. *Historijski zbornik*, god. XLIII (1) , Zagreb 1990, str. 183-195.

SOLDO 2011 Josip Ante Soldo: *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*. Sinj 2011.

ŠPRLJAN 2016 Ivo Šprljan: Stari podovi u šibenskim interijerima, *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, Vol.39. No.39., 2016., str. 141-160

TIMAR i sur. 2006 Gábor Timár, Gábor Molnár, Balázs Székely, Sándor Biszak, József Varga, Annamária Jankó: *Digitized maps of the Habsburg Empire – The map sheets of the second military survey and their georeferenced version*, Budapest, 2006.

URL 1 Natuknica Karantena, *Mrežno izdanje Hrvatske enciklopedije*,

http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=30418 (24.11.2017.)

URL 2 Natuknica Lazaret, *Mrežno izdanje Hrvatske enciklopedije*, http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35692 (24.11.2017.)

URL 3 Natuknica štàlija, *Hrvatski jezični portal*, http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search (24.11.2016.)

URL 4 Second Military Survey (1806-1869), *Mapire, Historical Maps of the Habsburg Empire*, http://mapire.eu/en/map/secondsurvey (02.12.2016)

Sl. 56 Dalmatiner Landesschützen